

Museoviraston hoitamat ja restauroimat muinaisjäännökset

Työryhmän ehdotus ns. KiVa-kohteiden hoidon ja hallinnoinnin järjestämiseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:16

Erno Nolvi

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:16

Museoviraston hoitamat ja restauroimat muinaisjännökset

Työryhmän ehdotus ns. KiVa-kohteiden hoidon ja hallinnoinnin järjestämiseksi

Erno Nolvi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN: 978-952-263-638-6 (PDF)

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	13.5.2019
Tekijät	Erno Nolvi	
Julkaisun nimi	Museoviraston hoitamat ja restauroimat muinaisjäännökset Työryhmän ehdotus ns. KiVa-kohteiden hoidon ja hallinnoinnin järjestämiseksi	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:16	
Diaarinumero	OKM/33/040/2018	Teema Kulttuuri
ISBN PDF	978-952-263-638-6	ISSN PDF 1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-638-6	
Sivumäärä	54	Kieli suomi
Asiasanat	muinaisjäännosten hoito, restaurointi, Museovirasto, Metsähallitus, Senaatti-kiinteistöt	
Tiivistelmä	Työryhmän tehtävänä oli laatia esitys Museoviraston rakentamis- ja restaurointitoiminnan piiriin kuuluneiden kohteiden hallinnan ja hoidon järjestämisestä (ns. KiVa-kohteet). Valtion vuonna 2010 voimaan astuneen kiinteistöstrategian linjausten perusteella valtion mailla sijaitsevia kiinteitä muinaisjäännöskohteita keskitettiin vuonna 2014 pääosin Senaatti-kiinteistöjen ja Metsähallituksen hallintaan. Museoviraston toimesta on muinaismuistolain nojalla hoidettu ja restauroitu myös sellaisia kiinteitä muinaisjäännöksiä, jotka eivät sijaitse valtion maalla. Työryhmän tehtävänä oli laatia esitys hoidon sekä ylläpidon järjestämisestä näissä ns. KiVa -kohteissa. Työryhmä luokitteli KiVa-kohteet strategisuuden ja hoitotarpeen kiireellisyyden perusteella siten, että kohteista 9 on strategisia, mutta eivät vaadi kiireellisiä toimenpiteitä, 4 on puolestaan luokiteltu ei-strategiksi, mutta ne vaativat kiireellisiä toimenpiteitä. Kohteista 8 on luokiteltu ei-strategisiksi, eikä niissä ole tarvetta kiireellisille toimenpiteille. Työryhmä esitti kuntotutkimusten tekemistä kaikissa kohteissa. Ei-strategissa kohteissa tavoitteena on hoito- ja ylläpitovastuun siirtäminen pois valtiolta. Strategisille kohteille tulisi laatia hoito- ja käyttösuunnitelmat ja toteuttaa vaadittavat toimenpiteet. Työryhmä ehdottaa, että toimeenpano annetaan Museoviraston tehtäväksi. Toimeenpanoon ehdotetaan osoitettavaksi valtion vuosien 2020–2021 talousarvioissa määrärahaa yhteensä 900 000 euroa. Työryhmä kiinnitti huomiota siihen, että kiinteiden muinaisjäännosten hallinnasta ja hoidosta tulisi laatia kokonaisselvitys. Selvitystyön tulisi kattaa sekä valtion hallinnassa olevat että muut valtion kannalta merkittävät muinaisjäännökset. Selvitystyön yhteydessä tulisi ottaa kantaa vastuunjaon ja osaamisen järjestämiseen sekä tarvittaviin taloudellisiin resursseihin.	
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö	
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	13.5.2019
Författare	Erno Nolvi	
Publikationens titel	Fornlämningar som vårdas och restaureras av Museiverket. Arbetsgruppens förslag till ordnande av vård och förvaltning av s.k. KiVa-objekt	
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2019:16	
Diarienummer	OKM/33/040/2018	Tema Kultur
ISBN PDF	978-952-263-638-6	ISSN PDF 1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-638-6	
Sidantal	54	Språk finska
Nyckelord	vård av fornlämningar, restaurering, Museiverket, Forststyrelsen, Senatfastigheter	
Referat	Arbetsgruppen hade i uppgift att utarbeta ett förslag till ordnande av vård och förvaltning av objekt som omfattas av Museiverkets byggnads- och restaureringsverksamhet (s.k. KiVa-objekt, dvs. fornlämningsobjekt som Museiverket förvaltar, men som ligger på mark eller fastigheter som inte förvaltas av staten). Utifrån riktlinjer i statens fastighetsstrategi som trädde i kraft 2010 överfördes fasta fornlämningar på statens mark 2014 i huvudsak till Senatfastigheters och Forststyrelsens besittning. Med stöd av lagen om fornminnen har det på åtgärd av Museiverket också vårdats och restaurerats sådana fasta fornlämningar som inte finns på statens mark. Arbetsgruppen hade i uppgift att utarbeta ett förslag till ordnande av vård och underhåll av dessa s.k. KiVa -objekt. Arbetsgruppen klassificerade KiVa-objekten efter hur strategiska de är och hur brådskande deras underhållsbehov är. Nio av objekten klassificeras som strategiska men kräver inte brådskande åtgärder medan fyra har klassificerats som icke-strategiska men i behov av brådskande åtgärder. Av objekten har åtta klassificerats som icke-strategiska och utan behov av brådskande åtgärder. Arbetsgruppen föreslår att skicket på samtliga objekt undersöks. När det gäller icke-strategiska objekt är målet att vård- och underhållsansvaret flyttas bort från staten. När det gäller de strategiska objekten bör man upprätta vård- och användningsplaner och genomföra nödvändiga åtgärder. Arbetsgruppen föreslår att Museiverket får genomförandet i uppdrag. Det föreslås att det för genomförandet reserveras sammanlagt 900 000 euro i statsbudgeterna för åren 2020–2021. Arbetsgruppen fäste uppmärksamhet vid att det bör utarbetas en övergripande utredning om förvaltningen och vården av fasta fornlämningar. Utredningen ska omfatta både fornlämningar som förvaltas av staten och andra för staten betydande fornlämningar. I samband med utredningen bör man ta ställning till hur ansvarsfördelningen ska upprättas och kompetensen tryggas samt till vilka ekonomiska resurser det behövs.	
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture	13th May 2019	
Authors	Erno Nolvi		
Title of publication	Ancient monuments managed and restored by the Finnish Heritage Agency. Working group proposal for organising the management and administration of so-called KiVa sites		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2019:16		
Register number	OKM/33/040/2018	Subject	Culture
ISBN PDF	978-952-263-638-6	ISSN (PDF)	1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-638-6		
Pages	54	Language	Finnish
Keywords	Management of ancient monuments, restoration, Finnish Heritage Agency, Metsähallitus, Senate Properties		
Abstract	The working group's task was to prepare a proposal for organising the management and administration of sites that used to fall within the purview of the Finnish Heritage Agency's construction and restoration operations (so-called KiVa sites). In accordance with policies based on the Finnish Government's property strategy, which entered into effect in 2010, the management of ancient monuments located on state-owned land was centralised in 2014 primarily to Senate Properties and Metsähallitus. Under the Antiquities Act, ancient monuments that are not located on state-owned land have also been managed and restored by the Finnish Heritage Agency. The working group's task was to prepare a proposal on the organisation of the management and administration of these so-called KiVa sites. The working group categorised KiVa sites based on their strategic significance and urgency of management measures, as a result of which 9 of the sites were deemed to be strategically notable, but not in need of urgent measures, while 4 sites were deemed to be non-strategic, but in need of urgent measures. Additionally, 8 of the sites were categorised as non-strategic and not in need of urgent measures. The working groups proposed that condition surveys be carried out at all of the sites. At non-strategic sites, the aim is to transfer responsibility for management and administration away from the state. Strategic sites should be provided with management and usage plans and undergo the necessary measures. The working group proposes that the Finnish Heritage Agency be tasked with the implementation of these measures. The working group also proposes that an appropriation of a total of EUR 900,000 be allocated for the implementation in the state budgets for 2020–2021. The working group noted that there is a need for carrying out a comprehensive assessment of the management and administration of ancient monuments. This assessment should cover both state-managed and other ancient monuments deemed to be significant for Finland. Other issues that should be commented on in connection with the assessment include the division of responsibilities, the organisation of expertise and the necessary financial resources.		
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Johdanto	11
Tausta	14
1 Muinaisjäännösten hallinnan, hoidon ja restauroinnin nykytila	18
1.1 Yleistä.....	18
1.2 Museoviraston tehtävät ja voimavarat.....	18
1.3 Senaatti-kiinteistöjen tehtävät ja voimavarat.....	19
1.4 Metsähallituksen tehtävät ja voimavarat.....	20
1.5 Hoitamattomiin muinaisjäännöksiin liittyvät riskit.....	22
1.6 Yhteenveto nykytilanteesta.....	23
2 KiVa-kohteiden kuvaus ja erityiskysymykset	25
2.1 Kohteiden rajausperusteet.....	25
2.2 Työryhmän esitys KiVa-kohteiden luokitteluksi.....	26
2.2.1 Strategisuus.....	26
2.2.2 Kiireellisyys.....	27
2.3 Strategiset ja kiireelliset kohteet.....	28
2.4 Strategiset ja ei-kiireelliset kohteet.....	28
2.5 Ei-strategiset, mutta kiireelliset kohteet.....	37
2.6 Ei-strategiset, ei-kiireelliset kohteet.....	41
3 Työryhmän esitys ns. KiVa-kohteiden hallinnan ja hoidon järjestämiseksi	49
3.1 Työryhmän esitys ensi vaiheen toimenpiteiksi.....	50
3.2 Toimeenpano ja määrärahaesitykset.....	51
3.3 Esitys strategisten kiinteiden muinaisjäännösten hallinnan ja hoidon järjestämiseen liittyvästä selvitystyöstä.....	52
3.4 Yhteenveto työryhmän esityksistä.....	53
Liite. Kohteiden arvottaminen	54

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 21.8.2018 Museoviraston rakentamis- ja restaurointi-toiminnan piiriin kuuluneiden kohteiden hallinnan ja hoidon järjestämistä pohtivan työryhmän toimikaudelle 21.8.2018–31.12.2018. Toimikautta jatkettiin työn loppuunsaattamiseksi 31.3.2019 asti.

Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus Museoviraston rakentamis- ja restaurointitoiminnan piiriin kuuluneiden kohteiden hallinnan ja hoidon järjestämisestä (ns. KiVa-kohteet). Kohteet eivät pääsääntöisesti sijaitse valtion maalla eikä vastuita kohteissa ole luovutettu Museovirastolta muille toimijoille. Työryhmän ehdotus tuli laatia kohderyhmittäin siten, että siinä otetaan kantaa siihen, mitkä kohteista tulisi säilyttää valtion hallinnassa ja missä kohteissa vastuu olisi luovutettavissa muille toimijoille. Työryhmän tuli kartoittaa tarvittavat toimenpiteet, laatia aikatauluehdotus ja kustannusarvio vaadittavien toimenpiteiden toteuttamisesta.

Työryhmän puheenjohtajana toimi kulttuuriasiainneuvos Tiina Eerikäinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Jäseninä olivat palvelupäällikkö Pekka Perttilä Metsähallituksesta, yli-intendentti Ilari Kurri Museovirastosta, toimialajohtaja Tuomas Pusa Senaatti-kiinteistöistä, lainsäädäntöneuvos Tarja Sinivuori-Bold valtiovarainministeriöstä ja kulttuuriasiainneuvos Päivi Salonen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Työryhmän sihteerinä toimi kiinteistöpäällikkö Erno Nolvi Museovirastosta. Metsähallituksen varajäsenenä kokouksiin osallistui erikoissuunnittelija Anu Vauramo.

Työryhmä kokoontui 8 kertaa. Työryhmä kuuli asiantuntijana lakimies Juha Maaperää Museovirastosta ja ylimetsänhoitaja Pirkko Isoviitaa ympäristöministeriöstä

Saatuun työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa kunnioittaen muistionsa opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Helsingissä 28.3.2019

Tiina Eerikäinen

Tarja Sinivuori-Boldt

Ilari Kurri

Pekka Perttilä

Tuomas Pusa

Päivi Salonen

Erno Nolvi

Johdanto

Kiinteät muinaisjäännökset ovat maaperässä tai veden alla sijaitsevia ihmisten toiminnasta syntyneitä rakenteita. Kiinteät muinaisjäännökset on määritelty muinaismuistolain (295/1963) 2 §:ssä, jonka mukaan kiinteitä muinaisjäännöksiä ovat mm. ihmisten muinoin tekemät kiveykset, rökkiöt, kalmistot, hautapaikat, kalliomaalaukset, käräjäpaikat, asuin- ja työpaikat, linnat ja muut rauniot, henkilön tai tapahtuman muistoksi pystytetyt muistomerkit, huomattavien kulkuteiden jäännökset sekä kiinteät luonnonesineet. Kiinteät muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain mukaan rauhoitettu muistoina Suomen aikaisemmasta historiasta. Kiinteät muinaisjäännökset on vakiintuneesti katsottu kansallisomaisuudeksi, jolla on korvaamaton kulttuuriarvo ja jotka tulee säilyttää tuleville sukupolville.

Kiinteitä muinaisjäännöksiä on Museoviraston ylläpitämän muinaisjäännösrekisterin perusteella noin 32 000 kappaletta. Näistä valtion mailla ja vesillä sijaitsee noin 7 000 kiinteää muinaisjäännöstä.

Suomessa kiinteitä muinaisjäännöksiä on valtiojohtoisesti hoidettu, restauroitu, kaivettu esiin tutkimustarkoituksessa ja tutkittu 1800-luvun lopulta alkaen. Toimintaa on pääosin hoidettu Museoviraston ja Museoviraston edeltäjien toimesta. Toimintakenttänä oli koko maa. Vuodesta 1995 alkaen Museovirasto toimi valtion kiinteistönhaltijaviranomaisena ja sen hallinnassa oli useita kymmeniä muinaisjäännöskohteita. Lisäksi Museoviraston muinaisjäännösten hoitotoiminnan piirissä oli useita ulkopuolisten omistamilla kiinteistöillä sijaitsevia kohteita. Pääasiassa kiinteät muinaisjäännökset eivät vaadi aktiivisia hoitotoimenpiteitä, vaan niiden osalta riittää, että niihin ei hallitsemattomasti kajota. On kuitenkin muinaisjäännöksiä, joiden säilyminen tuleville sukupolville edellyttää aktiivisia toimenpiteitä, kuten konservointia ja restaurointia, muuten ne tuhoutuvat ajan kuluessa (esim. rauniokohteet). Tämän lisäksi kiinteillä muinaisjäännöksillä voi olla sellaista tieteellistä- tai nähtävyydsarvoa (esim. kalliomaalaukset, eräät linnamäet), jonka pohjalta niitä on perusteltua hoitaa.

Valtion vuonna 2010 voimaan astuneen kiinteistöstrategian linjausten perusteella valtion kiinteistöomaisuutta keskitettiin pääosin Senaatti-kiinteistöjen ja Metsähallituksen hallintaan. Valtion kiinteistöstrategian yhtenä toimenpiteenä oli valtion kulttuurihistoriallisen

kiinteistövarallisuuden hallinnan ja hoidon selvittäminen. Tätä varten valtionvarainministeriö asetti työryhmän selvittämään valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden omistuksen ja hallinnoinnin järjestämistä (VaKuKi). Työryhmä päätyi ehdottamaan Museoviraston hallinnassa olevien kiinteistöjen siirtoa Senaatti-kiinteistöille ja Metsähallitukselle. Museoviraston kiinteistövarallisuuden hoidon ja hallinnoinnin järjestämistä varten opetus- ja kulttuuriministeriö asetti ns. MuKi-työryhmä, joka luokitteli Museoviraston hallinnassa olleet kohteet strategisiin ja ei-strategisiin. Muki-työryhmän esityksen mukaisesti jaettiin Museoviraston hallinnassa olleet 90 kiinteistöä siten, että pääosa strategisiksi luokitelluista rakennetuista kohteista siirrettiin Senaatti-kiinteistöille ja pääosa kiinteistä muinaisjäännöskohteista Metsähallitukselle. Ei-strategisiksi luokiteltuja kohteita siirrettiin Senaatti-kiinteistöille ja Metsähallitukselle, joiden tehtävänä oli kohteiden myyminen ja luovuttaminen valtiolta. Näitä ei-strategisiksi luokiteltuja kohteita oli n. 40 % Museoviraston kiinteistövarallisuudesta. Kiinteistöomaisuuden hallinnansiirto Museovirastolta Senaatti-kiinteistöille ja Metsähallitukselle toteutettiin vuoden 2014 alusta lähtien.

Vuoden 2014 hallinnansiirto koski Museoviraston hallinnassa olleita valtion omistamia maa-alueita, joilla sijaitsi rakennusperintöä, kiinteitä muinaisjäännöksiä tai jotka on hankittu kiinteän muinaisjäännöksen hoitoa tai suojaamista varten. Museoviraston toimesta on muinaismuistolain nojalla hoidettu ja restauroitu myös sellaisia kiinteitä muinaisjäännöksiä, jotka eivät sijaitse valtion maalla. Näiden Museoviraston hoitamien ja restauroimien kiinteiden muinaisjäännösten käsittely jäi siten valtion kiinteistöstrategian ja sen pohjalta toteutetun hallinnansiirron ulkopuolelle, eikä niihin liittyviä vastuita ratkaistu.

Tässä työryhmässä on käsitelty näitä Museoviraston yksityis- tai yhteismaalle tekemiä kohteiden restaurointiin, hoitoon tai niiden suojaamiseen liittyviä rakenteita ja niihin liittyviä vastuita.

Kyseisiin kiinteisiin muinaisjäännöksiin kohdistuvat hoito- ja restaurointitoimenpiteet ovat perustuneet muinaismuistolain (295/1963) säännöksiin ja niiden tavoitteena on ollut turvata kohteiden säilyminen tuleville sukupolville. Nämä kohteet muodostavat ns. KiVa-kohteet ja ne voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

1. restaurointikohteet, joissa Museovirasto on tehnyt kohteelle voimakkaita restaurointi-/korjaustoimenpiteitä ja jotka vaativat tulevaisuudessa ylläpitoa;
2. muinaisjäännösten hoitokohteet, joissa Museovirasto on rakentanut kohteelle suojarakenteita tai kulkua helpottavia rakenteita;
3. kohteet, joissa Museovirasto on tehnyt sekä restaurointi- että hoitotoimenpiteitä.

Koska lainsäädäntö sekä velvoittaa että oikeuttaa Museovikaston toimimaan muinaisjään-
nösten turvaamiseksi ja hoitamiseksi, ei kyseisten kohteiden hoitovastuista ja toimenpitei-
den suorittamisesta aina ole sovittu erikseen maanomistajan kanssa. Joissain tapauksissa
Museovikaston ja kiinteistönomistajan välisen sopimuksen perusteella hoitovastuu on jää-
nyt joko osittain tai kokonaan Museovikastolle.

Työryhmä on rajannut työnsä ulkopuolelle ne KiVa-kohteet, joissa Museovikasto on teh-
nyt vuosien aikana toimenpiteitä, mutta jotka työryhmän arvion mukaan eivät ole valtion
kannalta muinaisjään-
nöksinä strategisia ja joista ei hoitamattomana aiheudu vaaraa ulko-
puolisille. Näiden kohteiden osalta ei siten ole tarvetta sopia hoito- tai muiden vastuiden
järjestämisestä.

Vuoden 2014 alussa tapahtuneen Museovikaston kiinteistöomaisuuden hallinnansiirrosta
aiheutuneiden organisaatiomuutosten ja Museovikaston toimintamenoihin kohdistuneii-
den säästötoimenpiteiden seurauksena Museovikaston muinaisjään-
nösten hoito- ja res-
taurointitoiminta päättyi. Kiinteistöhallinnan siirron ja Museovikaston toimintamenojen
leikkauksen yhteydessä ei valtion sisällä ole ratkaistu kysymystä siitä, miten KiVa-kohteita
hoidetaan jatkossa. KiVa-kohteiden turvallisuuden ja ylläpidon vastuukysymykset jäivät
myös arvioimatta.

Museovikasto on kartoittanut KiVa-kohteiden kuntoa ja hoitotarvetta vuosina 2014–2016,
minkä lisäksi se on kerännyt palautetta kohteista mm. maanomistajilta. Museovikasto on
saatujen tietojen pohjalta todennut, että kohteisiin liittyy selkeitä riskitekijöitä, jos kohteet
jäävät edelleen hoitamattomiksi ja vastuut epäselviksi.

Tausta

Museoviraston rakentamis- ja restaurointitoiminnan historiaa

Lainsäädännöllinen pohja ja tehtävät

Museovirastolla on suoraan lain nojalla oikeus hoitaa toisen maalla sijaitsevia muinaisjään-
nöksiä. Muinaismuistolain 10 § 1 momentin mukaan *”Muinaistieteellisellä toimikunnalla on
oikeus tutkia kiinteää muinaisjäännöstä, osoittaa sen rajat paaluilla, aidalla tai muilla mer-
keillä tahi ilmoittaa ne paikalle pannussa taulussa, niin myös kunnostaa muinaisjään-
nöksen sekä suorittaa siihen kuuluvalla alueella raivausta ja muita muinaisjään-
nöksen suojelun ja hoidon kannalta tarpeellisia toimenpiteitä. Muinaistieteellinen toimikunta myös voi määräämillään
ehdoilla antaa toiselle luvan muinaisjään-
nöksen tutkimiseen sekä vastaanottajan suostumuk-
sella luovuttaa toistaiseksi muinaisjään-
nöksen paikallisen hoidon kunnalle, seurakunnalle tai
yhtymälle”*.

Edelleen, Museoviraston tehtäväksi on Museovirastosta annetun lain (284/2004) 2 §:ssä
määrätty *”huolehtia kulttuurihistoriallisen kansallisuusomaisuuden kartuttamisesta, hoidosta ja
näytteilläpidosta... ..vastata muinaisjään-
nösten ja, jollei asia kuulu muun viranomaisen toi-
mialaan, kulttuuriympäristön hoidosta ja valvonnasta... ..sekä huolehtia kulttuuriperinnön
tutkimisesta ja kulttuuriperintöä koskevan tiedon tallentamisesta, säilyttämisestä ja käytet-
täväksi saattamisesta”*. Museovirastosta annetussa asetuksessa (407/2004) Museoviraston
tehtäviä on täsmennetty siten, että asetuksen 1 §:n mukaan Museoviraston tehtävänä on
mm. *”huolehtia kulttuuriympäristön suojelusta... ..sekä alan kehittämisestä... suorittaa
arkeologian... ..alaan kuuluvaa tutkimusta... ..lisätä yleisön tietoisuutta ja tuntemusta
kulttuuriperinnöstä”*.

Muinaisjään-
nösten rauhoituksesta vastaavan viranomaisen oikeus ja velvollisuus hoitaa ja
kunnostaa kiinteitä muinaisjään-
nöksiä suoraan lain nojalla on perinteisesti kuulunut Suo-
men lainsäädäntöön. Jo vuoden 1883 muinaisaikaisten muistomerkkien rauhoittamisesta
ja suojelemisesta annetun asetuksen (16/1883) 4 § 2 momentin mukaan *”Muinaistieteel-
lisellä toimikunnalla olkoon myöskin yleensä valta panettaa kuntoon, kunnostaa ja kaiva-
malla tahi muulla tavoin tarkastuttaa kiinteitä muinaisjään-
nöstä, sillä ehdolla, että maan*

omistajalle tahi haltijalle edeltäpäin siitä annetaan tieto ja että hän sitten saa korvauksen hänelle sen kautta syntyneestä vahingosta tahi kustannuksesta". Edelleen, muinaistieteellisen toimikunnan johtosäännön mukaan rikkoutuneet muinaisjäännökset valtionarkeologin oli palautettava aikaisempiin asuihinsa.

Muinaisjäännösten hoito

Museoviraston edeltäjä, Muinaistieteellinen toimikunta aloitti kiinteiden muinaisjäännösten hoidon 1800-luvun lopulla. Ensimmäisiä suuria restaurointikohteita olivat Kuusiston linnan rauniot ja Raaseporin linna.

Kiinteiden muinaisjäännösten restaurointi ja hoito muodostuivat 1900-luvulla kiinteäksi osaksi viraston toimintaa. Toiminnalle tyypillistä oli hankemuotoisuus, töitä tehtiin erillishankkeina pääosin työllistämisrahoituksella käyttäen hyödyksi laajamittaisesti myös vankityövoimaa. Lainsäädäntö takasi Museovirastolle laajat oikeudet toimia myös muiden omistamilla kiinteistöillä. Maanomistajat olivat usein hankkeissa mukana, vaikka se ei ollut lain mukaan pakollista. Tämä oli hyödyllistä erityisesti silloin, jos kiinteä muinaisjäännös sattui olemaan esimerkiksi yhteismaalla ja omistajatahoja oli satoja.

Suuria työmaita 1960-luvulla olivat keskiaikaisten linnojen, kuten Olavinlinnan ja Hämeen linnan restaurointityöt. Edelleen 1970-luvulla kohdejoukko monipuolistui. Suurimpia työmaita olivat kuitenkin yli vuosikymmenen jatkuneet työmaat Haminan ja Lappeenrannan linnoituksilla.

Kohdejoukkoon tulivat 1980-luvulla teollisuusrakennukset, joihin kuuluivat myös teollisuuden vesiväylät sekä poroerotuskohteet. Työt Sallivaaran ja Sammelselän poroerotuskohteilla alkoivat vuonna 1985. Ämmäkosken Tervakanavalla työt alkoivat vuonna 1982. Masuunikohteiden restauroinnit puolestaan alkoivat vuonna 1988 Leineperissä ja Möhkön ruukilla.

Museovirastoon 1980-luvun lopulla perustetun muinaisjäännösten hoitoyksikön tehtävänä olivat pienimuotoisemmat muinaisjäännösten hoitotyöt vuosittain sadoilla eri kohteilla ympäri Suomea.

Rahoituksen kannalta 1980-luvun loppu ja 1990-luku olivat Museoviraston muinaisjäännösten restaurointi- ja hoitotoiminnan kulta-aikaa. Restaurointitoiminnan painopiste siirtyi 1990-luvulla voimakkaasti teollisuuskiinteistöihin. Työmaat alkoivat Strömforssin naulapajalla sekä Högforsin, Jyrkkäkosken ja Haapakosken masuuneilla. Myös Kuivataipaleen ja Saarikosken sulkukanavien sekä Nellimin ja Riutukan uittorännien kunnostustyöt aloitettiin 1990-luvulla. Linnoituskohteista aloitettiin pitkään jatkuvien työmaiden lisäksi Svartholman ja Loviisan maalinnoitusten restaurointityöt.

Rakennushallituksen lakkauttaminen vuonna 1995 ja Museoviraston käytössä ja rakennuttamistoiminnan piirissä olleiden valtion kiinteistöjen siirtäminen Museoviraston hallintaan teki Museovirastosta kiinteistönhaltijaviranomaisen. Siirtyneet kohteet sisälsivät esimerkiksi Turun linnan, Paikkarin torpan ja Kansallismuseon. Samassa yhteydessä rakennushallituksesta siirtyi Museovirastolle työntekijöitä ja osittainen rahoitus korjaustoimintaan.

Museovirastossa muinaisjäänneksien hoitoon osallistui vuodesta 1995 lähtien kolme organisaatioyksikköä: restaurointiyksikkö, joka hoiti isoja kohteita/työmaita, muinaisjäänneksien hoitoyksikkö, joka teki pienimuotoisempia hoitotoimia ja kiinteistöyksikkö, joka hoiti esim. kohteiden turvallisuuteen liittyviä tehtäviä.

Restaurointitoiminnan painopiste siirtyi 2000-luvulla pääasiassa takaisin linnoitusten pariin, vaikka vuosikymmenen alussa aloitettiin vielä Taalintehtaan masuunin työmaa ja Möhkön ruukin 2006 valmistunut kolmas korjausvaihe. Vuosikymmenen merkittävimpiä restaurointityömaita olivat Suvorovin sotakanavat, Svartholma, Loviisan maalinnoitus ja Kotkan lähialueen linnoitukset. Vuosikymmenen loppua kohden ulkopuolisen rahoituksen, kuten työllistämisrahoituksen ja EAKR-rahoituksen, saanti vaikeutui, mikä näkyi suoraan toiminnan volyymin laskuna.

Vuoden 2014 alusta lukien Museoviraston strategisiksi luokitellut kiinteistöt siirrettiin valtion kiinteistöstrategisten linjausten mukaisesti Senaatti-kiinteistöille (rakennusperintökohteet) ja Metsähallitukselle (muinaisjäänneksöt). Hallinnansiirto ei koskenut KiVa-kohteita, koska kiinteistöt, joilla kohteet sijaitsevat, eivät olleet valtion omistamia.

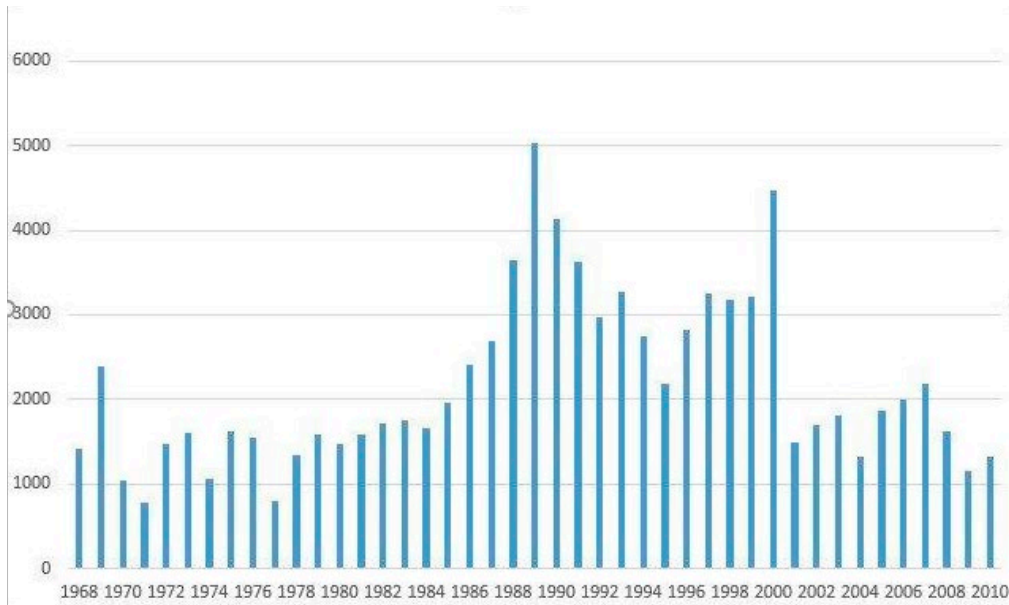
Hallinnansiirron ja Museoviraston toimintamenoihin kohdistuneiden leikkausten johdosta vuonna 2015 Museovirasto lopetti organisaatiotasolla muinaisjäänneksien hoito- ja restaurointitoiminnan. Myöskään tässä yhteydessä ei otettu kantaa siihen, miten kiinteiden muinaisjäänneksien restaurointi- ja hoitotoiminta jatkossa organisoidaan ja resursoidaan ns. KiVa-kohteissa.

Rahoituspohja ja volyyymi (budjettivarat, hankkeet, työllistämisrahoitus)

Budjettirahoituksen osalta ennen vuotta 2014 Museoviraston rakentamis-, restaurointi- ja hoitotoiminnan rahoitus oli jakautunut momentille 29.80.75 (Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito), josta maksettiin kohteiden korjauskustannuksia ja momentille 29.80.04 (Museoviraston toimintamenot), josta maksettiin hoitoon osallistuneen vakinaisen henkilökunnan palkat ja kohteiden ylläpitokuluja. Lisäksi käytössä oli huomattava määrä ulkopuolista rahoitusta, pääosin työllisyysrahoituksen kautta, mutta myös EAKR-rahoitusta.

Kuviossa 1 on yhdistettynä restaurointitoiminnan ja muinaisjäänneksien hoitoyksikön käyttämä ulkopuolisen rahoituksen määrä. Kuviossa esitetyt summat perustuvat

Museoviraston kohteista tekemään kuluseurantaan, mutta lukujen oikeellisuutta ei pystytä enää tarkistamaan johtuen taloushallinto-ohjelmien muutoksista.

Kuvio 1. Työllistämistyö- ja EAKR-raham käyttö restaurointitoiminnassa sekä muinaisjäännösten hoitotyössä (1 000 €)

Kuviosta voidaan kuitenkin todeta, että Museovirasto käytti pitkällä aikavälillä nykyrahassa laskien ulkoista rahoitusta restaurointiin ja hoitotoimiin n. 1,5–2 miljoonaa euroa vuodessa. Pääosa tästä rahoituksesta käytettiin muiden kuin Museoviraston omistajahallinnassa oleviin kohteisiin (ns. KiVa-kohteet), mutta rahoitusta käytettiin myös esim. Olavinlinnan korjaushankkeisiin.

Lisäksi Museovirasto käytti momentin 75 budjettivaroja muinaisjäännösten hoitotyöhön pääosin omassa omistajahallinnassaan oleviin rauniokohteisiin kuten Raaseporin linnaan, Svartholmaan ja Kajaanin sekä Kuusiston linnanraunioihin. Rahoitusta käytettiin kuitenkin myös jossain määrin ulkopuolisten kohteiden korjauksiin. Vuosina 2005–2010 momentin rahoitusta käytettiin muinaisjäännöskohteisiin yhteensä n. 1,6 miljoonaa euroa (luku indeksikorjaamaton).

Kun otetaan huomioon sekä budjetti- että ulkopuolinen rahoitus, voidaan päästä karkeaan arvioon, että Museovirasto käytti muinaisjäännösten hoitoon ja restaurointiin keskimäärin noin 2 miljoonaa euroa vuodessa, kun summaan ei oteta huomioon organisaatiokuluja eikä työntekijöiden palkkoja. Luvuissa on otettava huomioon, että vuosittainen vaihtelu on ollut suurta.

1 Muinaisjäännösten hallinnan, hoidon ja restauroinnin nykytila

1.1 Yleistä

Kiinteitä muinaisjäännöksiä tai kohteita, joihin sisältyy kiinteitä muinaisjäännöksiä, on Museoviraston kiinteistöjen hallinnansiirron jälkeen neljän eri valtionhallinnon organisaation hallinnassa. Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa on joitakin yksittäisiä muinaisjäännös-kohteita (mm. Kyminlinna) sekä osa linnoista (Turun linna, Hämeen linna ja Olavinlinna, joissa Museovirasto toimii vuokralaisena). Muinaisjäännös-kohteita sisältyy myös Väyläviraston hallitsemiin kiinteistöihin. Suomenlinnan hoitokunta vastaa puolestaan Suomenlinnan hallinnasta ja hoidosta. Muut valtion omistamilla mailla sijaitsevat kiinteät muinaisjäännökset (esim. Raaseporin linna, Kuusiston linnanrauniot) ovat Metsähallituksen vastuulla. Museovirastolla puolestaan on lakisääteisenä tehtävänä vastata valtakunnallisesti muinaisjäännösten hoidosta ja valvonnasta, eikä KiVa-kohteita ja niihin liittyviä vastuita ole siirretty Museovirastolta pois.

1.2 Museoviraston tehtävät ja voimavarat

Museovirasto on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva virasto. Museoviraston tehtävistä liittyen kulttuuriympäristön suojeluun ja muinaisjäännösten hoitoon ja valvontaan on säädetty Museovirastosta annetussa laissa (284/2004) ja Museovirastosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (407/2004).

Muinaismuistolaisissa Museoviraston tehtäväksi on säädetty valvoa kiinteiden muinaisjäännösten rauhoitusta ja oikeudeksi hoitaa ja kunnostaa kiinteitä muinaisjäännöksiä. Muinaismuistolain 9 §:ssä on myös säädetty erityisestä lunastusperusteesta, jonka nojalla valtiolla on oikeus lunastaa kiinteä muinaisjäännös suoja-alueineen tai sen osa.

Vuoden 2014 hallinnansiirron ja vuoden 2015 organisaatiouudistuksen jälkeen Museo-
virasto on keskittänyt kiinteitä muinaisjäännöksiä koskevan osaamisensa ja voimavaransa
toiminnan viranomaisvalvontaan kulttuuriympäristöpalvelut (KYP) -osaston ja Arkeologi-
set kenttäpalvelut (ARKE) -yksikön toimintaan.

ARKE:n koekaivausryhmä suorittaa valtion vastuulle muinaismuistolain 15 §:n perusteella
jäävät muinaisjäännöksiin kajoamisen (ns. pienehköt yksityiset työhankkeet) edellyttämät
tutkimukset, minkä lisäksi koekaivausryhmä tukee Museoviraston muinaismuistolakiin
perustuvaa viranomaistyötä esimerkiksi tarkastamalla irtainten muinaisesineiden löytö-
paikkoja kiinteiden muinaisjäännösten toteamiseksi. Koekaivausryhmän lisäksi ARKE:ssa
on markkinoille arkeologisia kenttätöpalveluja tuottava osa, joka osallistuu markkinoilla
arkeologisten kenttätöpalveluiden kilpailutuksiin. Markkinoille palveluita tuottava osa pi-
tää samalla huolta siitä, että valtiolle muinaismuistolain 23 §:ssä asetettu velvollisuus suo-
rittaa kiireellisinä 15 §:n edellyttämä tutkiminen ja toimenpiteet täyttyvät.

KYP vastaa muinaismuistolain mukaisesta viranomaistoiminnasta, kuten tutkimus- ja
hoitolupien sekä 13 §:n tarkoittamien kajoamislupien myöntämisestä sekä 11 §:n edellyt-
tämien kajoamislupalausuntojen ja 5 §:n edellyttämien suoja-alueausuntojen antamisesta
(He/33/2018 perusteella 11 § ja 5 §:n mukainen ratkaisuvallta siirtyy Museovirastolle) sekä
hankkeiden viranomaisvalvonnasta. Lisäksi KYP:n restaurointiyksikkö vastaa tarkemmin
Metsähallitukselle siirrettyjen kohteiden ohjauksesta ja valvonnasta.

Muinaisjäännösten restaurointi- ja hoitotoimintaan Museovirastolla ei ole ollut resursseja
vuoden 2016 jälkeen.

1.3 Senaatti-kiinteistöjen tehtävät ja voimavarat

Valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) nojalla Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on
tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluita virastoille, laitoksille ja
yksiköille sekä huolehtia hallinnassaan olevasta valtion kiinteistövarallisuudesta.

Nykytilanteessa Senaatti-kiinteistöille siirtyneet keskiaikaiset linnat on rahoitettu Mu-
seoviraston maksamalla yhteensä 8,2 miljoonan euron (alv 0 %) vuosittaisella vuokralla
Senaatti-kiinteistöille.

Senaatti-kiinteistöt hallinnoi Suomen merkittävimpiin kiinteisiin muinaisjäännöksiin kuu-
luvaa Kymminlinnaa. Valtiovarainministeriö asetti Kymminlinnan hoitoa, korjausvastuita ja
alueen jatkokehittämistä varten työryhmän vuonna 2016. Työryhmä esitti raportissaan

(<https://vm.fi/documents/10623/2608187/Kyminlinnaraportti.pdf/762cc92a-bdbd-433d-a31a-03bf9e4ee948>), että pääosa Kyminlinnan maa-alueesta siirrettäisiin Metsähallitukselle, joka ottaisi vastuulleen kiinteän muinaisjäänneksen hoidon. Työryhmä arvioi, että Metsähallitukselle olisi varattava n. 6 miljoonaa euroa seuraavien 10 vuoden aikana Kyminlinnan hoitoa varten. Hallinnansiirtoa ei ole toteutettu, koska Metsähallitukselle ei ole voitu osoittaa tarvittavia määrärahoja.

1.4 Metsähallituksen tehtävät ja voimavarat

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja sen hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Metsähallituksesta annetun lain (234/2016) 2 §:n mukaan *”Metsähallitus käyttää, hoitaa ja suojelee hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi. Metsähallituksen tulee toimia tuloksellisesti. Metsähallitus harjoittaa toimialallaan liiketoimintaa tässä laissa säädettyjen ja valtion talousarviossa täsmennettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa ja hoitaa sille säädettyjä julkisia hallintotehtäviä...”*.

Ympäristöministeriö tulosohjaa toimialallaan Metsähallitusta julkisten hallintotehtävien osalta. Lain 5 §:n mukaan *”Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin kuuluvat mm. luonnonsuojelulaissa (1096/1996) sekä sen... .nojalla perustettuja luonnonsuojelualueita koskeviin säädöksiin perustuvat tehtävät, muut luontotyyppien ja lajien suojeluun liittyvät tehtävät sekä luonnonsuojelualueiden hankinta... . luonnonsuojelualueverkoston hoito ja käyttö sekä Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettujen... . omaisuuden hoito... . luonnon virkistyskäyttöön liittyvien luonto- ja retkeilypalvelujen tuottaminen sekä kulttuuriomaisuuden vaaliminen”*.

Valtion kiinteistöstrategian (2010) mukaan Metsähallitus on valtion maa- ja vesiomaisuuden haltija. Valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden omistuksen ja hallinnoinnin järjestämistä selvittävän työryhmän (VaKuKi) esitykset täydentävät valtion kiinteistöstrategiaa (<https://vm.fi/hanke?tunnus=VM044:00/2011>). Työryhmä esitti, että *”siirrettäessä kulttuurihistoriallisesti arvokasta valtion omaisuutta Metsähallituksen hallintaan sen hoidolle asetetaan laatutavoitteet ja kohteen kustannukset arvioidaan edellä kuvatulla tavalla. Metsähallitukselle siirretään kohteen käyttöön ja ylläpitoon tarvittavat varat.”*

Metsähallituksen kiinteistövarallisuudesta luokiteltiin valtiolle strateginen kulttuurihistoriallinen kiinteistövarallisuus yhteistyössä Museoviraston, Senaatti-kiinteistöjen ja ympäristöministeriön kanssa VaKuKi-työryhmän esityksen mukaisesti vuonna 2013. Valtiolla strategista kulttuurihistoriallista kiinteistövarallisuutta on Metsähallituksessa sekä liiketoimintojen että julkisten hallintotehtävien alueilla.

Metsähallitukselle siirrettiin Museoviraston kiinteistöomaisuudesta 29 valtiolle strategista kohdetta – rakennuksia ja kiinteitä muinaisjäännöksiä. Hallinnansiirtoa valmistelleen ns. MuKi-työryhmän raportissa edellytettiin, että Metsähallitukselle myönnetään pysyvä määräraha siirtyvien kohteiden hoitoa ja ylläpitoa varten. Työryhmän arvion mukaan pysyvää rahoitusta näiden kohteiden hoitoon olisi tarvittu 1,2 miljoonaa euroa vuodessa ja lisärahoitusta kohteiden korjausvelan kuolettamiseen olisi lisättävä sitä mukaan, kun tarkemmat selvitykset korjaustarpeista valmistuisivat.

Vuoden 2014 talousarvioesityksessä Metsähallitukselle esitettiin 1 miljoonan euron lisäystä, jota valtiovarainvaliokunta mietinnössään (VaVM 34/2013) piti kohtuullisen pieninä suhteessa siirrettäviin kohteisiin ja Metsähallituksella jo vanhastaan oleviin strategiin kulttuurihistoriallisiin kohteisiin. Valtiovarainvaliokunta korotti määrärahaa 800 000 eurolla ko. vuonna. Vuosia 2015–2018 koskevassa kehyspäätöksessä määräraha sisältyi vuoden 2015 kehukseen 1 milj. euron suuruisena, mutta vuosien 2016 ja 2017 osalta se oli asteittain laskeva. Vuonna 2016 määrärahaa saatiin 650 000 euroa ja vuonna 2017 enää 350 000 euroa.

Metsähallituslakia uudistettaessa vuonna 2016 Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien, Luontopalvelut, tehtäväksi tuli myös kulttuuriomaisuuden vaaliminen. Tarvittavien voimavarojen selvittämiseksi Luontopalvelut on tehnyt selvityksiä mm. hallinnassaan olevien kohteiden korjausvelasta. Luontopalvelujen arkeologisista kohteista hoidossa olevia kulttuurihistoriallisia arvokohteita on 215 (2 % kaikista Metsähallituksen kohteista). Suurin osa näistä kohteista (67 kpl) on valtiolle strategista kulttuurihistoriallista kiinteistövarallisuutta. Korjausvelka 2018 -selvityksessä on arvioitu hoidossa olevien arkeologisten kohteiden korjausvelaksi 53 miljoonaa euroa (sis. alv 24 %), kun tavoitteena on kohteiden hyvä kunto. Museovirastolta vuonna 2014 siirtyneiden kohteiden korjausvelka, 28,5 miljoonaa euroa, muodostaa tästä merkittävän osan. Korjausvelka on tarkentunut, kun osalle kohteita on tehty vauriokartoituksia ja niiden kuntotieto on parantunut. Koska Metsähallituksen julkisilla hallintotehtävillä ei ole ollut varoja kohteiden restaurointiin, on näiden kohteiden korjausvelka kasvanut Metsähallituksen hallinnassa.

Metsähallituksen Luontopalveluilla ei ollut mahdollisuutta Museovirastolta siirrettyjen kohteiden restaurointiin, sillä hallinnansiirrossa osoitettu määräraha oli kohdistettava niiden asiakasturvallisuuden ja palveluvarustuksen parantamiseen. Museovirastolta siirtyneet nähtävyyshkohteet ovat osa Metsähallituksen historiakohteiden joukkoa. Historiakohteilla vieraili 780 000 asiakasta vuonna 2018 ja kohteet toivat paikallistalouteen tuloina 27,2 miljoonaa euroa ja työllistivät 245 henkilötyövuotta. Työryhmä arvioi käytävissä olevien tietojen valossa, että kohteille osoitettu rahoitus ei missään vaiheessa ole ollut lähellä kestävää tasoa. Resurssien puutteen vuoksi Metsähallituksen organisaatioon ei ole syntynyt selvää muinaisjäännöskohteiden hoitoon ja restaurointiin erikoistunutta asiantuntijajaksikköä, jota pitkäkestoinen ja vastuullinen kohteiden hoitotyö vaatisi. Ilman

lähivuosina aloitettavia suuria restaurointitöitä on vaarana, että kohteiden kulttuurihistorialliset arvot vaarantuvat ja osa kohteista muuttuu kävijöille turvattomiksi ja kohteiden tuomat paikallistaloudelliset hyödyt menetetään.

1.5 Hoitamattomiin muinaisjäännöksiin liittyvät riskit

Museoviraston lakimies Juha Maaperä laati työryhmää varten oikeudellisen arvion valtion vastuusta Museoviraston restauroimilla tai hoitamilla muinaisjäännöskohteilla mahdollisessa vahinkotilanteessa. Onnettomuustilanne voisi syntyä esimerkiksi, jos Museoviraston restauroiman muinaisjäännöslinnoituksen muuri sortuu ja joku loukkaantuu, taikka jos Museoviraston muinaisjäännökselle rakentama suojarakenne on siinä määrin vaarallinen, että kohteella vieraileva putoaa kyseiseltä rakenteelta ja loukkaantuu. Työryhmä piti tärkeänä selvittää, voiko vastuu syntyä valtiolle muinaisjäännöksen sijaintikiinteistön omistusoikeudesta riippumatta.

Arvion perustella mahdollisen korvausvastuun arviointi on vahingonkorvausoikeudellista arviointia, minkä johdosta vastuu korvata vahinko voi syntyä valtiolle, jos vahinko on aiheutunut valtion tahallisesta tai tuottamuksellisesta toiminnasta. Käytännössä valtion vastuu voinee perustua lähinnä sille, onko valtiolla ollut velvollisuus hoitaa ja ylläpitää restaurointikohteita ja onko valtio laiminlyönyt tämän velvollisuuden. Velvollisuus hoitaa ja ylläpitää restaurointikohteita ei arvion mukaan voi perustua muinaisjäännöksen tai sen sijaintikiinteistön omistusoikeuteen, koska lainsäädännön nojalla muinaisjäännöksiin voidaan kajota ainoastaan muinaismuistolain nojalla, eikä kiinteistön omistajalla ole siten itsenäistä oikeudellista kykyä muinaisjäännöksen hoitotoimenpiteisiin. Vastuu hoidosta ratkeaa siten muin perustein.

Museovirastolle on laissa säädetty vastuu muinaisjäännösten hoidosta ja valvonnasta, minkä lisäksi Museoviraston tehtäväksi on asetuksessa säädetty toimiminen kiinteistövarallisuuden haltijavirastona ja rakennuttajana muinaisjäännöskohteissa. Käytännössä vain Museovirastolla on mahdollisuus toimia muinaisjäännöskohteella, kunnostaa muinaisjäännös ja suorittaa muita muinaisjäännöksen suojelun kannalta tarpeellisia toimenpiteitä. Vastuu rakentamis- ja restaurointikohteiden hoidosta ja ylläpidosta voi siten lähtökohtaisesti olla vain valtiolla, joka siis on kyseiset kohteet rakentanut.

Tietyin edellytyksin valtiolla voi myös olla korostettu huolellisuusvelvoite rakentamis- ja restaurointitoiminnan johdosta syntyneistä rakenteista, koska näitä voidaan pitää julkisina alueina ja tiloina. Oikeuskäytännössä on katsottu, että kiinteistön ja rakennuksen tulee olla tarkoituksenmukaisessa käytössä turvallinen. Tästä näkökulmasta myös rakennus- ja restaurointitoiminnan johdosta syntyneiden rakenteiden tulee olla turvallisia. Korostetun

huolellisuusvelvoitteen soveltuminen ratkeaa kuitenkin yksittäistapaukseen liittyvien olosuhteiden perusteella.

Työryhmä katsoo, että hoitamattomina rakennus- ja restaurointitoiminnan kohteina olleisiin kiinteisiin muinaisjäännöksiin liittyy yhtäältä valtion kannalta taloudellinen riski ja toisaalta muinaisjäännöskohteilla vierailijoiden osalta inhimillisen tragedian riski.

1.6 Yhteenveto nykytilanteesta

Valtion kiinteistöstrategian tavoitteena oli keskittää valtion hallinnassa oleva kiinteistöomaisuus mahdollisimman vähille ja ammattimaisille toimijoille. Museoviraston kohteiden osalta tämä tarkoitti rakennusten sekä keskiaikaisista linnoista Turun linnan, Hämeen linnan ja Olavinlinnan siirtymistä Senaatti-kiinteistöille ja suojelualueilla sijaitsevien rakennusten ja kiinteitä muinaisjäännöksiä koskevan omaisuuden (mukaan lukien Raaseporin linna) siirtymistä Metsähallitukselle.

Senaatti-kiinteistöille siirtyneiden kiinteiden muinaisjäännösten osalta keskiaikaisten linnojen hoito on rahoitettu Museoviraston maksamalla yhteensä 8,2 miljoonan euron (alv 0 %) vuosittaisella vuokralla Senaatti-kiinteistöille. Linnat ovat julkisten toimijoiden aktiivisessa käytössä ja työryhmä arvioi, että niiden hoito soveltuu hyvin Senaatti-kiinteistöjen tehtäviin ja toimintamalliin, etenkin tilanteessa, jossa kohteita vuokraa ensisijaisesti Museovirasto, joka myös samalla valvoo muinaisjäännösten hoitoa. Senaatti-kiinteistöjen hallussa olevan Kymminlinnan hoidon rahoitus puolestaan on järjestämättä. Kymminlinnalla ei ole tällä hetkellä valtiokäyttäjää eikä se ole muun julkisen käyttäjän vuokraamana. Tämän vuoksi Senaatti-kiinteistöillä ei myöskään ole kohteesta vuokratuloja, joilla kohteen hoidon ja kunnossapidon kustannuksia voitaisiin kattaa. Kohde ei siten sovellu hyvin Senaatti-kiinteistöjen toiminta- ja rahoitusmalliin.

Metsähallitukselle siirtyneiden muinaisjäännöskohteiden hoito on tämän hetken tiedoilla käytännössä ilman rahoitusta. Metsähallitukseen ei myöskään ole resurssien puutteen vuoksi syntynyt sellaista muinaisjäännösten hoitoon keskittynyttä osaamista, jota kohteiden hyvä hoito vaatisi. Kuten VaKuKi-työryhmän raportissa asia on ilmaistu *"kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistöomaisuuden hoitovastuun siirtäminen (Museovirastolta) edellyttää keskitetyiltä kiinteistönhaltijoilta ja niitä ohjaavilta ministeriöiltä resursseja, jotka mahdollistavat sitoutumisen näiden kiinteistöjen edellyttämän osaamisen ylläpitoon"*.

Vastuu muinaisjäännösten restauroinnista ja hoidosta oli vuosikymmeniä Museovirastolla. Vaikka Museoviraston rahoitusta sekä omassa omistuksessa olleiden kohteiden että muiden kiinteiden muinaisjäännöskohteiden osalta voitiin pitää riittämättömänä tarpeisiin

nähden, oli Museoviraston käytössä kuitenkin vuosittain keskimäärin 2 miljoonaa euroa ulkopuolista rahoitusta ja noin runsaan 2 miljoonan euron budjettivarat momentilta 29.80.75 sekä lisäksi käyttömenoihin reilu 1 miljoonan euron rahoitus toimintamäärärahasta. Kohdentamalla ja priorisoimalla rahoitusta pystyttiin toteuttamaan merkittäviäkin restaurointi- ja rakennushankkeita. Kiinteisiin muinaisjäänöksiin (pl. Suomenlinna, Turun linna, Hämeen linna ja Olavinlinna) näistä varoista kohdistui vuosittain n. 2 miljoonaa euroa. Lisäksi Museovirastolla oli toimintaa varten vahva asiantuntijaorganisaatio ja rakennuttamisosaamista.

Valtion kiinteistöstrategian mukaisten uudelleenjärjestelyjen toteuttamiseen asti kiinteitä muinaisjäänöksiä on hoidettu pääosin Museoviraston ja sen edeltäjien toimesta perustuen muinaismuistolakiin riippumatta siitä, kenen omistamalla maa-alueella kiinteät muinaisjäänökset ovat sijainneet tai millä virastolla valtion kiinteistönhallintaan liittyvät vastuut ovat olleet. Kiinteistöjen hallinnansiirron yhteydessä on jäänyt ratkaisematta KiVa-kohteiden hoitoon liittyvät kysymykset. Toisin kuin Museovirastolla, nykyisillä kiinteistönhaltijavirastoilla ei ole yleisiä muinaisjäänöksiin liittyviä tehtäviä eikä velvoitteita eikä niille siten kuulu hoitaa ulkopuolisen omistamalla kiinteistöllä sijaitsevaa kiinteää muinaisjäänöstä. Muinaisjäänösten hoitoon ja restaurointiin kohdennetun rahoituksen puute on myös johtanut siihen, ettei nykyisille valtion kiinteistönhaltijoille ole syntynyt riittävää osaamista kiinteiden muinaisjäänösten hoitoon tai restaurointiin.

Yhteenvetona nykytilanteesta voidaan todeta, että kiinteistöstrategian toimeenpanon seurauksena Museoviraston aiemmin hoitamien ja restauroimien kiinteiden muinaisjäänösten hoito on jakautunut entistä useammalle toimijalle. Museovirastolta siirrettyjen, valtion hallintaan jääneiden kohteiden hoitoon tai restaurointiin ei kuitenkaan ole kohdennettu rahoitusta eikä kiinteistöjen haltijoille ole edellä mainituista syistä muodostunut mainittujen kohteiden hoidossa tarvittavaa asiantuntemusta. KiVa-kohteiden asema ja rahoitus ovat tässä yhteydessä jääneet kokonaan selvittämättä.

Valtiolle strategisten kiinteiden muinaisjäänösten hoidon ja hallinnan nykytilaa ei työryhmän mielestä voida pitää tyydyttävänä ja siihen voi liittyä myös taloudellisia ja inhimillisiä riskejä.

2 KiVa-kohteiden kuvaus ja erityiskysymykset

2.1 Kohteiden rajausperusteet

Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus Museoviraston rakentamis- ja restaurointitoiminnan piiriin kuuluneiden kohteiden hallinnan ja hoidon järjestämisestä (ns. KiVa-kohteet) siten, että ehdotuksessa otetaan kantaa siihen, mitkä kohteista tulisi säilyttää valtion hallinnassa ja missä kohteissa vastuu olisi luovutettavissa muille toimijoille. Työryhmän tuli kartoittaa tarvittavat toimenpiteet, laatia aikatauluehdotus ja kustannusarvio vaadittavien toimenpiteiden toteuttamisesta.

Työryhmän näkemyksen mukaan keskeiset tekijät KiVa-kohteiden hoidon järjestämiseksi ovat kohteiden luokittelu valtion kannalta strategisiin ja ei-strategisiin kohteisiin sekä korjaustoimenpiteiden kiireellisyyden arviointi ottaen huomioon niiden toteuttamatta jättämiseen liittyvät mahdolliset taloudelliset riskit. Työryhmä ei ole voinut arvioida kohteiden korjausvelan määrää, koska se ei ole ollut työryhmälle annetun aikataulun ja rahoituksen puitteissa mahdollista.

Työryhmän näkemyksen mukaan KiVa-kohtejoukosta tulee rajata pois ne kohteet, joilla ei ole merkitystä mainittujen tekijöiden kannalta. Kohteiden rajaaminen tapahtui seuraavilla kriteereillä:

1. **Ajallinen rajaus:** Listalta poistettiin ne kohteet, joissa hankkeiden toteuttamisesta on kulunut yli 30 vuotta ja joista ei ole tullut palautetta tai yhteydenottoja Museoviraston suuntaan. Oletuksena on, että kohteet ovat ajan kuluessa joko siirtyneet toisen tahon hallintaan tai kohteeseen tehdyt rakenteet ovat tuhoutuneet. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi kirkkohistorialliset kiinteät muinaisjäännökset, joiden korjauksissa oli aktiivinen vaihe 70-luvulla.
2. **Taloudellinen rajaus:** Listalta poistettiin kohteet, joihin tehdyt toimenpiteet eivät taloudellisesti ole olleet merkittäviä. Oletuksena on, että toimenpiteet ovat olleet kohteissa taloudellisesti vähäpätöisiä

ja toimenpiteiden luonne on ollut pienimuotoista, kohteiden esittelyyn on tehty parannuksia, voimakkaita restaurointitöitä ei ole tehty.

3. **Hankevastuurajaus:** Listalta poistettiin kohteet, jotka eivät selkeästi ole olleet Museoviraston vetämiä hankkeita, vaan hankkeissa on ollut monta toimijaa. Tällaisia hankkeita ovat erityisesti väylähankkeet, joissa Museovirasto on tehnyt tiivistä yhteistyötä Merenkulkupiirin kanssa.
4. **Vastuukysymykset:** Listalta poistettiin ne kohteet, joiden hoidon voitiin selvästi katsoa siirtyneen (joko sopimuksella tai hiljaisesti) toiselle vastuutaholle. Tämän kaltaisia kohteita ovat esimerkiksi Lappeenrannan linnoitus (kunnalle) ja Lapin Kultala (Metsähallitukselle).

2.2 Työryhmän esitys KiVa-kohteiden luokitteluksi

2.2.1 Strategisuus

Työryhmä on luokitellut edellä kuvatulla tavalla rajatun KiVa-kohteiden joukon kohteiden strategisuuden perusteella. Strategisuuden arvioinnissa on käytetty seuraavia kriteereitä, joita on käytetty myös Museoviraston kiinteistövarallisuuden luokittelussa MuKi-työn yhteydessä ja ne on johdettu valtion kiinteistöstrategiasta. Arvioinnissa käytetyt kriteerit ovat seuraavat:

- **Historiallinen keskusvallan symboli:** Kohde on keskusvallan ydin toiminnan synnyttämä ja ilmentää keskusvallan historiallisia vaiheita. Pääsääntöisesti nämä kohteet ovat aina kuuluneet valtiolle (kruunulle).
- **Kansallisen identiteetin kannalta merkittävä kohde:** Kohde liittyy fyysisenä ympäristönä kansallisen identiteetin kannalta merkittävään ilmiöön tai menneisyyttä koskevaan tulkintaan taikka henkilöön, jonka valtiollinen toiminta tai taiteellinen tuotanto on erittäin merkittävä kansallisen identiteetin kannalta.
- **Kokonaisuuden säilyttämisen kannalta merkittävä kohde:** Kohde on rakennuksista ja/tai esineistöstä ja ympäristöstä koostuva ajallisesti tai muutoin eheä kulttuurihistoriallisesti merkittävä kokonaisuus ja kulttuuriympäristö, johon myös saattaa liittyä muinaisjäännöksiä tai merkittäviä maisemallisia tai luonnonsuojeluun liittyviä arvoja. Kohde on osa laajempaa muinaisjäännöskokonaisuutta, rakennettua kulttuuriympäristöä tai maisemallista kokonaisuutta, johon saattaa liittyä perinnebiotooppeja tai luonnonsuojeluun liittyviä arvoja.

Lisäksi valtion käyttökiinteistöt on arvioitu valtion toiminnan ja tehtävien kannalta strategiseksi kuten luokiteltiin MuKi-työryhmän arvioinnissa Museoviraston Orimattilan keskusvarasto strategiseksi kohteeksi. Tämän kaltaisia käyttökiinteistöjä ei KiVa-kohteiden joukossa ole.

KiVa-työryhmä on ottanut strategisen luokittelun kriteeristöön mukaan myös **kansainvälisiä sopimuksia toteuttavat kohteet**. Näillä tarkoitetaan kohteita, jotka kansainvälisten sopimusten edellytysten ja veloitteiden perusteella on todettu arvokkaaksi ja säilytettäväksi kulttuuriomaisuudeksi. Tällaisia ovat esimerkiksi Unescon maailmanperintöluetteloon sisältyvät tai esitettävät kohteet (Unescon yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi tai inventointi Haagin sopimuksen perusteella suojeltavasta kulttuuriomaisuudesta (Unescon yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelusta aseellisen selkkauksen sattuessa). Käytännössä kaikki kansainvälisten sopimusten toimeenpanon kannalta strategisesti merkittävät kohteet ovat strategisesti merkittäviä kohteita myös muun kriteerin perusteella.

Tämän työn kohdejoukoksi edellä esitetyin kriteerein päätettiin jäljempänä esiteltävät 21 kohdetta. Näistä 9 on valtiolle strategisia ja 12 ei-strategisia kohteita. Yhtä valtiolle strategiseksi luokiteltua kohdetta, Astuvansalmen kalliomaalauksia, esitetään hankittavaksi valtiolle.

Kohteiden strateginen luokittelu on esitetty taulukossa liitteessä. Kohteet on taulukossa luokiteltu valtion kannalta strategisiin ja maakunnallisesti merkittäviin kohteisiin. Kohde on luokiteltu valtion kannalta strategiseksi, jos se täyttää yhden tai useamman kriteerin.

2.2.2 Kiireellisyys

Työryhmä jaotteli kohteet seuraaviin ryhmiin hoitotarpeen kiireellisyyden perusteella ja ottaen huomioon tehdyn strategisen luokittelun:

1. Strateginen ja nopeita toimenpiteitä vaativa kohde
2. Strateginen kohde, jonka arvo ei ole nopeasti vaarassa ilman hoitotoimenpiteitä
3. Ei-strateginen, mutta yleisöturvallisuuden kannalta lähivuosina toimenpiteitä vaativa kohde
4. Ei-strateginen kohde, jossa ei ole nopeita korjaustarpeita, mutta jonka vastuut on pitkällä aikavälillä ratkaistava

Kohteet, jotka arvioitiin ei-strategiseksi ja joiden ei katsottu vaativan toimenpiteitä, rajattiin työryhmän esitysten ulkopuolelle.

2.3 Strategiset ja kiireelliset kohteet

Työryhmä arvioi, ettei yksikään tämän työn yhteydessä strategiseksi arvioituista KiVa-kohteista tarvitse nopeita toimenpiteitä kohteen arvon säilyttämiseksi. Työryhmä haluaa kuitenkin korostaa, että sen sijaan valtion hallinnassa on useita strategisia muinaisjäännöskohteita, jotka vaativat lähivuosina mittavia korjaustoimenpiteitä, jotta kohteiden arvo ja asiakasturvallisuus eivät vaarannu. Tällaisia kohteita ovat ainakin Raaseporin linnanrauniot ja Kymnlinna.

2.4 Strategiset ja ei-kiireelliset kohteet

Työryhmä arvioi Strategisiksi kohteiksi seuraavat kohteet.

1. Fort Elisabeth

Kuva: Museovirasto/Hannu Vallas, 2003

- **Kohteen perustiedot:** Fort Elisabeth on osa Ruotsinsalmen merilinnoitusta. Kohteen rakennustyöt ajoittuvat 1790-luvulle. Linnake tuhoutui Krimin sodan aikana englantilais-ranskalaisen laivaston toimesta.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: Kotkan kaupunki
- **Restaurointi:** Kohteen korjaustyöt ajoittuvat vuosille 2001–2007. Tuolloin korjattiin harmaakivimuuria n. 500 metrin matkalta, jonka jälkeen kohteella on tehty vuosittain kasvillisuuden raivausta.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteen käytöstä ja hoidosta on laadittu Kotkan kaupungin kanssa sopimusluonnoksia, joita ei kuitenkaan ole allekirjoitettu. Sopimusluonnoksessa kohteen korjausvastuu on kokonaisuudessaan säilytetty Kotkan kaupungille.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteesta laaditaan kuntokartoitus. Kohteen hoito- vastuun kirjaamisesta neuvotellaan kaupungin kanssa.

2. Taavetin linnoitus

Vasen kuva: Taavetin linnoituksen kartoitus, Museovirasto, 2010

Oikea kuva: Taavetin linnoituksen varustuksia, Museovirasto 2007

- **Kohteen perustiedot:** Taavetin linnoituksen rakennustyöt alkoivat vuonna 1773, linnoitus perustettiin Hämeenlinna–Viipuri-maantien varteen suojaamaan Pietarin suuntaa Ruotsin rajalta. Kenraali Suvorov otti Taavetin linnoituksen osaksi linnoitussuunnitelmiansa Pietarin turvaksi. Linnoitus valmistui 1796, mutta poistettiin sotavaruksena käytöstä jo vuonna 1803. Linnoitusalue toimi vielä 1800-luvun lopulla suomalaisen sotaväen harjoituspaikkana. Suuri osa linnoituksesta tuhoutui jo 1800-luvulla kuntakeskuksen kasvun myötä.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: Luumäen kunta
- **Restaurointi:** Kohteen restaurointitöiden ensimmäinen vaihe oli vuosina 1985–1990, jolloin kunnostettiin pääosa sisälinnoituksen valleista ja aloitettiin sisäpihan vallitöitä. Töitä jatkettiin pitkin 2000-lukua erityisesti sitadelliosan korjauksien osalta.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohde oli vuosina 1989–2015 muinaisjäännösten hoitoyksikön hoitokohde. Ensimmäisenä vuonna linnoituksessa ja uloimpien varustusten alueella tehtiin metsänhakkua. Perusraivauksen jälkeen Taavetin linnoitusta on hoidettu niittämällä vuosittain valleja ja raivaamalla uusi vesakko pois. Kohde on restauroiduilta osiltaan hyväkuntoinen johtuen lähiaikojen restaurointitöistä. Kohteen pitkäaikashoidosta on keskusteltu Luumäen kunnan kanssa.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteesta laaditaan käyttö- ja hoitosuunnitelma sekä kuntokartoitus. Käyttö- ja hoitosuunnitelman yhteydessä määritellään kohteen haluttu palvelutaso. Kohteen hoitovastuusta neuvotellaan kunnan kanssa.

3. Fort Slava

Vasen kuva: Museovirasto/Hannu Vallas, 2003

Oikea kuva: Kymenlaakson museo/Marita Kykyri

- **Kohteen perustiedot:** Fort Slava on Ruotsinsalmen merilinnoituksen uloin varustus, joka rakennettiin vuosina 1791–1794. Linnake on pohjamuodoltaan täysin pyöreä. Linnake tuhoutui Krimin sodan aikana englantilais-ranskalaisen laivaston toimesta.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: yhteismaa
- **Restaurointi:** Kohteen tutkimus ja osittainen esiinkaivuu tapahtui vuosina 1968–1971. Linnoituksen osittainen restaurointi tapahtui vuosina 1987–1993. Tällöin suurin osa linnoituksesta jätettiin koskemattomaksi, mutta osa muurista rekonstruoiitiin alkuperäisen rakenteen mukaisesti ja katettiin puisella katoksella. Linnoitukseen tehtiin viimeksi puuosien korjaustöitä vuonna 2006.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteen käytöstä ja hoidosta on laadittu Kotkan kaupungin kanssa sopimusluonnoksia, joita ei kuitenkaan ole allekirjoitettu. Sopimusluonnoksessa kohteen peruskorjausvastuu mui-naisjäännöksestä ja suojakatoksesta on jäänyt Museovirastolle. Kaupungin vastuulla on ollut kohteen vuosittainen korjaus, huolto ja maisemanhoito-työt sekä rakenteiden tarkkailu. Kohteen nykykunnosta ei ole tehty tarkempia selvityksiä.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteesta laaditaan käyttö- ja hoitosuunnitelma sekä kuntokartoitus. Käyttö- ja hoitosuunnitelman yhteydessä määritellään kohteen haluttu palvelutaso. Kohteen hoitovastuun siirrosta neuvotellaan kaupungin kanssa.

4. Loviisan maalinnoitus: Bastion Rosen

Kuva: Bastion Rosenin eteläkylki, Museovirasto

- **Kohteen perustiedot:** Loviisan maalinnoitus ja siihen liittyvä Svartholman linnoitus ovat osa Ruotsin vuoden 1743 Turun rauhan jälkeen rakentamia linnoituksia. Linnoitustyöt käynnistettiin vuonna 1748, mutta suunnitelmista toteutui vain bastionit Rosen ja Ungern sekä muutama kivirakennus. Loviisan maalinnoitus menetti sotilaallisen merkityksensä vuoden 1809 jälkeen, jonka jälkeen linnoitus jäi raunioitumaan.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: Loviisan kaupunki
- **Restaurointi:** Bastion Rosenin muureja on ensimmäisen kerran restauroitu 1940-luvulla. Vuonna 1979 rakennettiin suojakatos. Vuosina 2006–2012 tehtyjen restaurointien tavoitteena oli kohteen alkuperäisten osien ja rauniomaisuuden säilyttäminen. Bastion Ungernin restauroinnit ajoittuvat 1960- ja 1990-luvuille.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Bastion Rosenin hoidosta on vastannut muinaisjäännösten hoitoyksikkö vuodesta 1993 lähtien. Vuonna 1993 muinaisjäännösten hoitoyksikkö raivasi vesakkoa Rosenin linnakkeella bastionin jäännösten esiin ottamiseksi. Tämän jälkeen hoito oli satunnaista tarpeen ja resurssien mukaan toteutettua eli sitä ei ole tehty vuosittain. Vuonna 2008 linnoituksen Oltermanninkadun varressa säilyneen osan rakenteiden päältä kaadettiin puita. Bastion Ungernin hoidosta on vastannut Loviisan kaupunki.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteesta laaditaan käyttö- ja hoitosuunnitelma sekä kuntokartoitus. Käyttö- ja hoitosuunnitelman yhteydessä määritellään kohteen haluttu palvelutaso. Kohteen hoitovastuun siirrosta neuvotellaan kaupungin kanssa.

5. Liikkalan linnake

Kuvat: Museovirasto 2010

- **Kohteen perustiedot:** Liikkalan linnakkeen rakennustyöt aloitettiin vuonna 1791. Linnake oli osa kenraali Suvorovin linnoitusketjua. Linnoitus jäi tarpeettomaksi ja hylättiin vuoden 1809 jälkeen.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: yhteismaa
- **Restaurointi:** Kohde on yhdessä Järvi Taipaleen linnoituksen kanssa ainoita lähes koskemattomana olleita 1700-luvun rajalinnoituksia. 2000-luvun aikana kohde oli osana Kaakkois-Suomen pienlinnoitusten kehittämishanketta. Hankkeen aikana kohde dokumentointiin, inventointiin ja sen saavutettavuutta sekä opastusta parannettiin.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteen hoidosta on vastannut muinaisjäännösten hoitoyksikkö. Alueen hoito käynnistyi kesällä 1988 linnoitusalueella kasvaneen vesakon, vatukon ja heinikon niitolla. Hoitotöitä jatkettiin vuosittain niittämällä ja raivaamalla vesakkoa vuoteen 2014 saakka.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteesta laaditaan käyttö- ja hoitosuunnitelma sekä kuntokartoitus. Käyttö- ja hoitosuunnitelman yhteydessä määritellään kohteen haluttu palvelutaso.

6. Junkarsborg

Kuva: Junkarsborgin silta, Museovirasto/Päivi Maaranen, 2006

- **Kohteen perustiedot:** Junkarsborgin linnan ensimmäinen rakennusvaihe on tutkimusten perusteella ajoitettu 1100–1200-luvuille. Ensimmäisessä vaiheessa kyseessä oli todennäköisesti puulinnoitus. 1300-luvulla kohteella on sijainnut puu- ja kivilinnoitus, joka on ilmeisesti jäänyt pois käytöstä 1400-luvulle tultaessa.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: yksityinen
- **Restaurointi:** Kohteella on tehty arkeologisia tutkimuksia 1800-luvun lopulta alkaen, mutta kohdetta ei ole voimakkaasti restauroitu.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteen hoidosta on vastannut Museoviraston muinaisjäännösten hoitoyksikkö. Kohteen maiseman hoito aloitettiin voimakkain kasvillisuuden raivauksin ja peruskunnostuksin vuosina 1993–1994. Sen jälkeen kohdetta hoidettiin vuosittain ylläpitävän hoidon keinoin. Täydennysraivaus ja siltojen kunnostus tehtiin vuosina 2005–2006 TE-keskuksen kautta myönnetyn investointirahoituksen turvin. Kunnostuksen yhteydessä rakennettiin 1 uusi silta ja korjattiin 2 vanhemmaa puusiltaa. Sen jälkeen kohde oli vielä ylläpitävässä hoidossa vuosittain vuoteen 2009 saakka.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteesta laaditaan käyttö- ja hoitosuunnitelma sekä kuntokartoitus. Käyttö- ja hoitosuunnitelman yhteydessä määritellään kohteen haluttu palvelutaso. Selvitetään mahdolliset tahot, jotka voisivat ottaa kohteen rakenteet hoitoonsa. Pidetään mahdollisena myös poistaa kohteen rakenteet, siltä osin kuin rakenteet voivat huonokuntoisena aiheuttaa vaaraa, jos kohdetta ei kehitetä käyttökohteeksi.

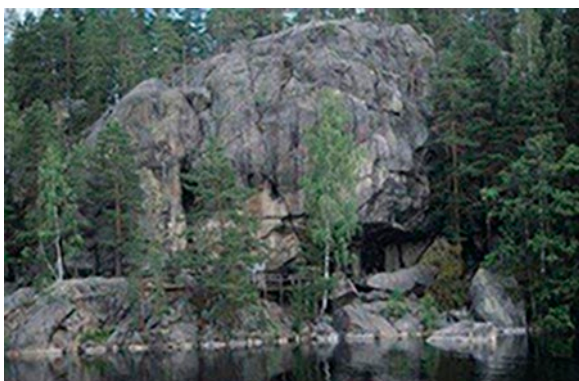
7. Brahelinna

Kuva: Brahelinna, Museovirasto/ Tirilä, 2006

- **Kohteen perustiedot:** Kreivi Pietari Brahe päätti Suomen kenraalikuvernöörinä rakennuttaa lääninsä hallintokeskukseksi linnan Ristiinaan. Vuonna 1646 alkaneet rakennustyöt jatkuivat 1660-luvun lopulle. Ison reduktion jälkeen Brahelinnasta tuli Savon jalkaväkirykmentin komentajan virkatalo, joka jäi rappiolle suuren Pohjan sodan jälkeen. 1700-luvulla raunioiden kiviainesta käytettiin alueen muiden rakennusten rakennustöihin.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: Mikkelin kaupunki
- **Restaurointi:** Brahelinnan muurien ensimmäisiä korjaustöitä on tehty vuonna 1902, 1940-luvulla korjaukset muuttuivat säännöllisemmiksi. Museovirasto suunnitteli Brahelinnan muurien suurempia korjaustöitä vuosille 2013–2014, mutta ne jäivät toteutumatta.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteen hoidosta on vastannut muinaisjäännösten hoitoyksikkö. Museovirasto teki vuonna 1991 kohteelle peruskunnostuksen. Tuolloin poistettiin Brahelinnan ympärysmuurin ja rakennuksen jäännösten kohdalla kasvaneet puut ja vesakko. Lisäksi raivattiin linnan lähiympäristö. Tämän jälkeen kohteen hoitoa jatkettiin vuonna 1992 vesakon poistolla. Vanhassa Brahelinnassa on tehty peruskunnostuksen jälkeen (1991–1992) hoitotöitä tarpeen mukaan aina muutaman vuoden välein. Vuonna 2013 Museovirasto teki kohteessa muurin pullistuman korjaustöitä. Lisäksi Mikkelin kaupunki teki alueella ja sen välittömässä läheisyydessä yhteistyössä Museoviraston kanssa kasvillisuuden raivaustyötä. Museoviraston hoitoryhmä kävi kohteella raivaamassa vielä syksyllä 2015, samalla korjattiin kaivon kaide.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteesta laaditaan käyttö- ja hoitosuunnitelma sekä kuntokartoitus. Käyttö- ja hoitosuunnitelman yhteydessä määritellään kohteen haluttu palvelutaso.

8. Astuvansalmen kalliomaalaukset

Kuva: Astuvansalmen maalauskalio järveltä kuvattuna, Museovirasto/Taskinen, 1998

- **Kohteen perustiedot:** Astuvansalmen kalliomaalaukset ”löydettiin” vuonna 1968. Kalliomaalaukset ovat Pohjois-Euroopan suurimpia. Paikalla tehdyistä arkeologisista kaivauksista löydetyt nuoltenkärjet ajoitettiin kivi-kauden lopulle (3200–2400 ekr) ja varhaismetallikaudelle (1900–500 ekr). 1990-luvun alussa tehdyissä sukellustutkimuksissa kohteen edustalta on löytynyt 3 meripihkariipusta, joka viittaa paikan olleen aikoinaan erittäin voimallinen pyhä kalio.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: yksityinen. Kohdetta vastapäätä sijaitseva saari on ostettu aikoinaan Museoviraston toimesta kohteen suoja-alueeksi ja siirretty strategisena kohteena Metsähallitukselle vuoden 2014 hallinnansiirrossa.
- **Restaurointi:** Kohdetta ei ole restauroitu. Kohteelle on rakennettu katselutasanne ja kulkua helpottavia rakenteita. Rakenteiden alkuperäinen rakennuttaja on epäselvä.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Museovirasto on hoitanut kohdetta vuodesta 1992 lähtien ylläpitämällä alueen polkuverkostoa sekä korjaamalla alueelle johtavia pitkospuita, rannan portaikkoo ja katselutasannetta. (Muinaisjäännösten hoitorekisteri. 2015)
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteen merkittävyyden takia ehdotetaan, että kohteen maa-alue hankitaan valtiolle.

9. Suvorovin sotakanavat

Kuvat: Telataipaleen kanavan rakenne ja pääopaste, Museovirasto

- **Kohteen perustiedot:** Suvorovin sotakanavat ovat osa vuonna 1743 syntyneen Ruotsin ja Venäjän välisen rajalinjan varustuksia. Saimaan vesistön jakautuessa uuden rajan myötä ja Lappeenranta-Savonlinnan välisen kulkuväylän jäädessä Ruotsin puolelle oli venäläisillä tarpeen luoda uusi kulkuväylä Saimaan poikki. Vuosina 1791–1798 kaivettiin kenraali Suvorovin johdolla 4 kanavaa Telataipale, Kukonharju, Käyhkää ja Kutvele kulkuväyläksi Saimaan poikki. Kanavat jäivät vuoden 1809 jälkeen puolustuksellisesti tarpeettomiksi ja Kutveleen kanavaa lukuun ottamatta jäivät rapistumaan. Kutveleen kanavaa on levennetty myöhemmin vesiliikenteen tarpeiden mukaisesti kahteen otteeseen.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: yksityinen
- **Restaurointi:** Kanavien restaurointi tehtiin vuosina 2003–2008, Telataipaleen osalta reunakiveys korjattiin alkuperäisen rakenteen mukaisesti ja itäpään rakennettiin suojalaiturit havainnollistamaan aallomurtajien muotoa ja tukemaan vedenalaisia hirsirakenteita sekä asennettiin opastuksia maastoon. Kukonharjun kanavan rapautunut kivimuuri palautettiin rakentamalla vanhan kiveyksen päälle.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteiden hoidosta on tehty alustavia sopimusluonnoksia, mutta sopimuksia ei ole allekirjoitettu. Kohteiden nykykuntoa ei ole käyty arvioimassa.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteesta laaditaan käyttö- ja hoitosuunnitelma sekä kuntokartoitus. Käyttö- ja hoitosuunnitelman yhteydessä määritellään kohteen haluttu palvelutaso. Selvitetään mahdolliset tahot, jotka voisivat ottaa kohteen rakenteet hoitoonsa. Pidetään mahdollisena myös poistaa kohteen rakenteet, siltä osin kuin rakenteet voivat huonokuntoisena aiheuttaa vaaraa, jos kohdetta ei kehitetä käyttökohteeksi.

2.5 Ei-strategiset, mutta kiireelliset kohteet

Työryhmä arvioi, että seuraavissa ei-strategisissa kohteissa olisi tehtävä lähivuosina toimenpiteitä.

1. Salahmin ruukki

Vasen kuva: Kohteen jalankulkusilta, Museovirasto 2015

Oikea kuva: Opastuskatos, Museovirasto 2015

- **Kohteen perustiedot:** Vieremällä sijaitseva Salahmin ruukki toimi vuosina 1810–1909, tehdas toimitti takkirautaa 1800-luvun lopulla Varkauden tehtaille. Varkauden tehtaan palon myötä 1908 myös toiminta Salahmissa päättyi. 1900-luvun aikana itse tuotantorakennukset on purettu, mutta lähialueella on jäljellä ruukinkartano puistoineen.
- **Omistustiedot:** Maanomistaja Savon Voima Oy.
- **Restaurointi:** Salahmin ruukin restaurointityöt olivat osa Pohjois-Savon ruukkikohdehanketta vuosina 1999–2000. Hankkeen yhteydessä Salahmin ruukin tuotantorakennusten rauniot kaivettiin esiin ja suojattiin. Alueelle rakennettiin hankkeen yhteydessä opastuskatos, jalankulkusilta, yleisö-opasteita ja alue aidattiin.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteesta ei ole käyttö- ja hoitosopimusta. Vuonna 2015 paikalla käydyn katselmuksen perusteella alue on kokonaisuudessaan huonossa kunnossa. Jalankulkusilta on kulkukelvoton ja opastuskatos huonokuntoinen.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteen rakenteiden huonokuntoisuuden takia ehdotetaan rakenteiden purkamista, jollei ylläpito/korjausvastuuta saada siirrettyä.

2. Haapakosken ruukki

Vasen kuva: Harmaakivimasauni restauroituna, Museovirasto/Soile Tirilä, 2006,
Oikea kuva: Romahtanut vanha masuuni, Museovirasto/RHO, 1984

- **Kohteen perustiedot:** Haapakosken järvimalmiruukki on perustettu 1842. Ruukki toimi yhtäjaksoisesti vuoteen 1876 ja jatkoi toimintaansa uudestaan 1880-luvun lopulta näihin päiviin asti. Haapakosken ruukki on ainoa itäsuomalaisista järvimalmiruukkialueista, joissa 2000-luvulle asti on harjoitettu metalliteollisuutta.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: yksityinen.
- **Restaurointi:** Restaurointityön tavoitteena oli raivata ja osittain rekonstruoida masuunin raunio ja ehkäistä lisävahinkojen synty. Masuunin sortunut osa jätettiin osittain korjaamatta, kivistä ladottuja seinämiä jouduttiin monin paikoin tukemaan teräsbetonirakenteilla. Rakennelma suojattiin yksinkertaisella katoksella ja katettiin saumapellillä. Työmaa käynnistyi 1997 ja viimeinen vaihe valmistui kesällä 2001.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteesta ei ole laadittu sopimuksia. Alueen maanomistaja ollut aktiivinen. Museovirasto tehnyt tarkastuskäynnin kohteella vuonna 2016. Vuonna 2017 pyydetty HP insinööreiltä arvio rakenteen kunnosta. Rakenne todettu voimakkaasti pullistuneeksi ja seinän pysyvän pystyssä pääasiassa vetoterästen ansiosta. Pääasiallisena syynä ongelmiin todettiin olevan huono vedenjohtavuus. Rakennus voi sortuessaan aiheuttaa vaaran viereisille yhä käytössä oleville rakennuksille.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteen huonokuntoisuuden takia ehdotetaan nopeiden restaurointitöiden aloittamista, tavoitteena korjata rakenteiden pullistumat ja veden johdatuksen ongelmat. Tämän jälkeen neuvottelut kohteen vastuiden siirrosta maanomistajalle.

3. Nellimin uittoränni

Vasen kuva: Ennen restaurointitöiden aloittamista, Museovirasto, 1994

Oikea kuva: Kuntokatselmointi kohteella, Museovirasto 2015

- **Kohteen perustiedot:** Nellimin uittoränni on peräisin 1920-luvulta ja ollut käytössä 1960-luvulle asti osana Lapin puun uittorakennelmia.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: Metsähallitus. Rakenteiden omistuksen osalta omistus perustunut vanhaan tulkintaan/käytäntöön, jonka mukaisesti yksityisten luvalla tai luvatta valtion maalle tekemät rakennukset tai rakenteet palautuvat automaattisesti valtiolle, ellei niitä on käytetty kymmenen vuoteen (Teppo Korhonen, 2013)
- **Restaurointi:** Tavoitteena rännin palauttaminen alkuperäiseen kuntoon. Suurin osa alkuperäisistä rakenteista jouduttiin uusimaan, lisäksi rännin säätöpato uusittiin ja kohteen maapato korjattiin. Työt valmistuivat syksyllä 1995.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteesta ei ole laadittu sopimuksia. Kohde ollut hoitamaton restauroinnin jälkeen. Kohteen kunnosta on saatu selvityksiä Paatsjoen-Nellimin Kyläyhdistys ry:ltä (2014 ja 2017) sekä Museoviraston kuntokatselmoinnissa (2015). Kohde on kokonaisuudessaan monelta osin heikossa kunnossa ja erityisen huonokuntoinen on ylityspaikkana käytetty neulapato.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kävijäturvallisuuden kannalta kriittisten osien korjaus nopealla aikataululla, jonka jälkeen kohteesta käytävä hoitovastuun siirtoneuvottelut. Kohde sijaitsee Metsähallituksen mailla ja vieressä sijaitsee Metsähallituksen ylläpitämä laavu ja jäteastiat, joten looginen siirtotaho olisi Metsähallitus.

4. Grabbackan kartanolinna

Vasen kuva: Linnanrauniot ilmasta, Museovirasto/Hannu Vallas, 1998

Oikea kuva: Linnanrauniot läheltä, Museovirasto/ Kaisa Lehtonen, 2005

- **Kohteen perustiedot:** Grabbackan kartanolinnan rakentaminen alkoi todennäköisesti 1483 jälkeen, jolloin kumottiin kielto rakentaa linnoja ja torneja kivistä. Rakennuttajana pidetään Raaseporin itäisen kihlakunnan tuomaria Måns Andersson Grabbea. Rakennusta laajennettiin 1500-luvun puolivälissä ja rakennus jäi pois käytöstä 1672 tulipalon jälkeen.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: yksityinen
- **Restaurointi:** Kohde on ensimmäisen kerran kaivettu esiin vuosina 1937–1939 ja sen jälkeen kohteella on suoritettu useita restaurointitoimenpiteitä 1900-luvun aikana. 2000-luvun aikana hoidosta on vastannut muinaisjään-
nösten hoitoyksikkö, joka on korjannut sortumakohtia ja tehnyt kulkues-
teitä vaarallisimpiin paikkoihin.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohde ollut Museoviraston muinaisjään-
nösten hoitoyksikön hoitokohde. Nykykunto on arvioitu kohdekäynneillä heikoksi erityisesti vanhojen holvausten osalta. Kohteesta ei ole laadittu käyttö- tai hoitosopimusta, kohteen käyttöä ja hoitoa haittaa sijainti asuinrakennusten pihapiirissä.
- **Toimenpide-ehdotus:** Ehdotetaan rakennetutkimuksen tilaamista, jonka jälkeen päätetään jatkotoimenpiteet. Toimenpidevaihtoehtoja ovat ainakin kohteen osittainen uudelleen restaurointi, vaarallisten osien tai koko koh-
teen sulkeminen yleisön kululta tai kohteen peittäminen. Lisäksi kohteen seurantavastuu siirrettävä.

2.6 Ei-strategiset, ei-kiireelliset kohteet

Työryhmä arvioi, että seuraavat kohteet ovat ei-strategisia, eikä niihin liity nopeita toimenpidetarpeita. Niiden vastuukysymykset on kuitenkin ratkaistava pitkällä aikavälillä. Kohteita ovat seuraavat.

1. Riutukan uittoränni

Kuva: Riutukan uittoränni, Museovirasto, 2016

- **Kohteen perustiedot:** Riutukan uittoränni on peräisin vuodelta 1920-luvulta ja ollut käytössä 1960-luvulle asti osana Lapin puun uittorakennelmia.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: Sallan Yhteismetsä. Alueen metsätyökämpät, sauna ja uittoränni ostettu Sallan Yhteismetsältä ja Sallan paliskunnalta Museovirastolle vuonna 1991.
- **Restaurointi:** Vuonna 1991 syksyllä aloitettujen restaurointitöiden aikana korjattiin uittoränni, maakellari, sauna, talli ja huussi, työt valmistuivat keväällä 1992.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteen hoidosta on laadittu sopimus kauppakirjojen yhteydessä. Hoitosopimusten mukaisesti kohteiden myyjillä (Paliskunta ja Yhteismetsä) on kohteille korvaukseton käyttöoikeus, kunhan sitoutuvat huolehtimaan rakennusten ja uittorännin tavanomaisista vuosikorjauksista. Myyjillä oli oikeus luopua käyttöoikeudesta ilmoittamalla asiasta Museovirastolle. Sallan yhteismetsältä (2014) saadun tiedon perusteella kohteella olevan saunarakennuksen sisäkatto on romahtanut. Kohteelta vuonna 2016 otettujen valokuvien perusteella kohteen rakennusten sisäosiin tehty korjaustoimenpiteitä, toimenpiteiden tekijä tuntematon.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteen kuntotutkimus, jonka jälkeen neuvottelut paikallisten toimijoiden kanssa rakennusten ja uittorännin palauttamisesta alkuperäisille omistajille.

2. Sourun ruukinalue

Oikea kuva: Tehtaan vanha konservoitu piippu, Museovirasto 2015

- **Kohteen perustiedot:** Sourun rautaruukki Karttulassa perustettiin vuonna 1868. Höyrykäyttöinen ruukki tuotti takkirautaa Pietarin alueelle vuoteen 1908 asti, minkä jälkeen tehtaalla harjoitettiin hiilenpoltoa. Pääosa tehtaan rakennuksista purettiin 1941 ja vanhasta ruukkialueesta on jäljellä enää 25 metriä korkea höyryvoimaseman tiilipiippu.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: Kuopion kaupunki. Äänitornin omistaa Museovirasto, kohteella oleva tehtaanpiippu laskettaneen kiinteäksi muinaisjännökseksi.
- **Restaurointi:** Vuonna 2002 Museovirasto konservoinut kohteella sijaitsevan tehtaan tiilipiipun ja rakentanut kohteelle ääni- ja katselutornin, alueopastuksen sekä kohteen valaistuksen.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteesta on laadittu käyttö- ja hoitosopimus Karttulan kunnan (nyk. Kuopion kaupungin kanssa). Sopimuksen mukaisesti kunta on ottanut vastuulleen äänitornin rakenteellisen kunnossapidon, pienkorjaukset, muinaisjäännösalueen hoidon sekä toiminnan kustannukset. Laajoista kunnossapitotoista on sovittu päätettävän Museoviraston ja kunnan yhteistyönä. Kohteen nykykunto tarkastettu pintapuolisesti keväällä 2015 Museoviraston toimesta, äänitornin kattorakenne vuosi, aluevalaistus pääosin rikki. Äänitornin tekniikkaan tehty korjauksia restauroinnin jälkeen.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteen kuntotutkimus, jonka jälkeen neuvottelut kunnan kanssa kohteen kokonaisvastuun siirrosta.

3. Leineperin ruukki

Vasen kuva: Leineperin ruukin masuuni. Museovirasto, Erkki Härö, 1988

Oikea kuva: Ulvila, Leineperin ruukinalue. Museovirasto / Hannu Vallas, 2006

- **Kohteen perustiedot:** Leineperin ruukki nykyisessä Ulvilan kunnassa perustettiin vuonna 1771. Alue on yksi parhaiten säilyneitä ruukkikokonaisuuksia maassa. Teollinen raudanvalmistus ruukilla päättyi 1902.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: yksityinen.
- **Restaurointi:** Kohteen restaurointityöt aloitettiin vuonna 1988 ja valmistuivat 1994. Restauroinnin tavoitteena oli vanhojen rakennusten säilymisen turvaaminen ja uudiskäytön löytäminen. Töiden yhteydessä multahirsimasuunin hirsikehikko uusittiin ja masuunitornin ympärille rakennettiin siinä aiemmin ollut raastupa eli työhuone, lisäksi korjattiin kankivasarapaja ja muita alueen vanhoja rakennuksia. Kohteen restaurointitöille myönnettiin vuonna 1994 Europa Nostra -diplomi.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteesta ei ole laadittu sopimuksia. Kohteen avoinna pidosta vastannut Ulvilan kunta, paikallinen kyläyhdistys sekä maanomistaja. Leineperin ruukin masuunin kävelysilta romahti keväällä 2018, keskustelun pohjalta kunta katsoi olevansa vastuussa tapahtumista. Muiden kohdeosien kunto tuntematon, mutta iän puolesta voidaan olettaa rakenneosien lähestyvän peruskorjausikää. Kohteen rakennuksia ylläpidetty ainakin kyläyhdistyksen ja maanomistajan toimesta.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteen hoito on käytännössä ollut kohteen avaamisen jälkeen paikallisten toimijoiden käsissä. Ehdotetaan, että kohteeseen teetetään kuntotutkimus tukemaan kohteen tulevaa hoitoa ja vallitsevan tilanteen (sis. rakennusten ja rakenteiden omistukset) kirjaamista, jossa selviää Museoviraston asema kohteella vain valvovana viranomaisena.

4. Jyrkkäkosken ruukki

Kuva: Näkymä uudemman masuunin suojakatoksesta, Museovirasto, 2015

- Kohteen perustiedot:** Jyrkkäkosken ruukki perustettiin vuonna 1831. Ruukissa tuotettiin sekä takki- ja kankirautaa että valurautaesineitä. Ruukin ympärille muodostui tiivis kyläyhteisö. Vuonna 1874 alueelle rakennettiin uusi skottilaistyyppinen masuuni. Ruukin toiminta lakkasi vuonna 1919.
- Omistustiedot:** Maanomistajia ovat Sonkajärven kunta, A. Ahlström kiinteistöt Oy ja Savon voima Oy.
- Restaurointi:** Kohde restauroitiin pääosin vuosina 1996–1998. Vanhemman masuunirakennuksen rauniot kaivettiin esiin, tuettiin ja suojattiin katoksella, jota ympäröi kulkutasanne, uudempi skottilaistyyppinen masuuni konservointiin. Uudemman masuunin ympärille rakennettiin teräs- ja puurakenteinen suojarakennus, joka toimii myös näyttelytilana. Alueelle rakennettiin lisäksi opasteverkosto ja siirrettiin Museoviraston ostama pajarakennus. Vuonna 2000 uudelle masuunille rakennettiin vielä hiilisilta. Vuonna 2017 kohteelle rakennettiin uudet kuivakäymälät, investoinnista vastasi Sonkajärven kunta (ePressi, Kuopio-Tahko Markkinointi, 2017).
- Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteesta on laadittu käyttö- ja hoitosopimus Sonkajärven kunnan kanssa vuonna 2001. Sopimuksen ehtojen mukaisesti Museovirasto on luovuttanut kunnalle uuden ja vanhan masuunin suojarakennusten sekä pajarakennuksen käyttöoikeuden, 100 mk:n vuosivuokraa vastaan. Lisäksi kunta on ollut velvoitettu vastaamaan rakennusten irtaimiston ja alueen hoidosta ja toiminnan kustannuksista sekä vakuuttamaan kohteet jälleenrakennusarvolla, edunsaajana vakuutuksessa oli Museovirasto. Peruskorjausvelvoitteet sopimuksessa ovat jääneet Museovirastolle. Sopimus oli 5-vuotinen ja päättyi vuonna 2006. Museovirasto teki ehdotuksen sopimuksen jatkamisesta vuonna 2015, uutta sopimusta ei ole allekirjoitettu. Kohde oli Museoviraston kohdekäynnin perusteella hyvin hoidetun oloinen ja kunta oli uusinnut kuluneita puuosia esim. hiilisillan osalta.
- Toimenpide-ehdotus:** Kohteen kuntotutkimus, jonka jälkeen neuvottelut kunnan kanssa kohteen rakennusten ja rakenteiden siirtämisestä kunnan omistukseen.

5. Högforsin ruukki

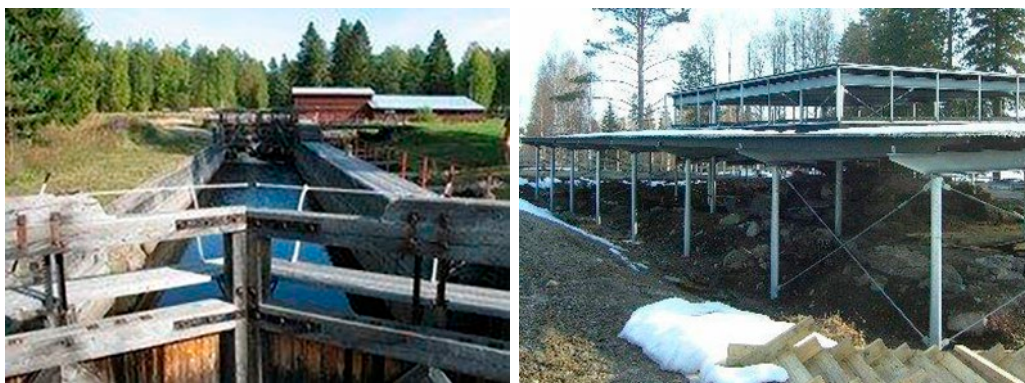

Vasen kuva: Högforsin masuuni vuonna 1922, Eric Sundström/KRM

Oikea kuva: Museovirasto/Soile Tirilä, 2003

- **Kohteen perustiedot:** Högforsin ruukin masuuni valmistui 1823 jalostamaan läheisen Kulonsuonmäen kaivoksen rautamalmia. Vanha masuuni oli käytössä vuoteen 1915 asti. Vuonna 1926 puurakenteiset masuunirakennukset purettiin ja masuunista säilyi vain harmaakivinen alaosa osittain maan sisälle.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: Componenta Oyj
- **Restaurointi:** Museovirasto restauroi vanhan masuunirakennuksen vuosina 1996–2000. Ensimmäisessä vaiheessa konservoitiin masuunin kiviosa, jonka päälle rakennettiin 1700-luvun tyyppiirustusten mukaan rekonstruoitu ns. multahirsikehikko ja panostustaso. Samassa yhteydessä tehdyissä arkeologisissa kaivauksissa löytyi huomattava määrä raudanvalmistukseen liittyviä esinelöytöjä. Restaurointityön tavoitteena oli uusien työpaikkojen synnyttäminen Karkkilaan.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteen avoinna pidosta vastaa Ruukkimuseo Senkka, joka esittelee kohdetta yleisölle vuosittain heinäkuun ajan. Kohteesta ei ole laadittu käyttöä tai hoitoa koskevia sopimuksia.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteen hoito on käytännössä ollut kohteen avaamisen jälkeen paikallisten toimijoiden käsissä. Ehdotetaan kohteelle kunnutkimuksen tekoa ja sen jälkeen vallitsevan tilanteen (sis. rakennusten ja rakenteiden omistukset) kirjaamista, jossa selviää Museoviraston asema kohteella vain valvovana viranomaisena.

6. Möhkön ruukki

Vasen kuva: Vanhemman masuunin katos rakennustöiden aikana, Museovirasto, 2005
Oikea kuva: Laivakanava kunnostustöiden jälkeen, Museovirasto/Soile Tirilä

- **Kohteen perustiedot:** Möhkön rautaruukki perustettiin vuonna 1838 ja laajimmillaan se työllisti 2 000 henkeä. Vuonna 1872 kosken ohi kaivettiin kanava vesivoiman tehostamiseksi. Ruukin toiminta lakkasi 1907 järvimalmin jalostuksen käydessä kannattamattomaksi.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: Ilo-mantsin kunta
- **Restaurointi:** Möhkön ruukin kunnostustöiden ensimmäinen vaihe oli vuosina 1989–1994, jolloin pääpaino oli nuoremman masuunin esiin kaivamisessa ja rautien suojaamisessa suojarakennuksella. Samalla rekonstruointiin masuunin yhteyteen vesiratas. Isoin työ oli kuitenkin laivakanavan restaurointi ja rekonstruointi. Vuosien 2003–2006 jatkohankkeessa vanhan masuunin päälle rakennettiin suojakatos, joka toimii myös näyttelytilana. Lisäksi kanavan puuosia uusittiin laajasti. Ilo-mantsin kunta teki ELY-rahoitteisena kanavarakenteiden kunnostustöitä vuosina 2014–2015, tässä hankkeessa Museoviraston rooli oli puhtaasti valvonnallinen.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteen kanavarakenteen käytöstä ja hoidosta sovittiin vuonna 1993 Ilo-mantsin kunnan, Järvi-Suomen merenkulupiirin ja Enso-Gutzeit Oy:n välillä. Sopimuksen mukaisesti Merenkulupiirin vastuulla on ollut kanavarakenteiden tekninen kunnossapito ja alueen valvonta sekä puhtaanapito kunnan vastuulla. Merenkulupiiri on vuonna 2010 vetäytynyt sopimuksesta vedoten kanavan rakenteellisiin ongelmiin. Muilta osin kohteen käytöstä ja hoidosta ei ole sopimuksella sovittu. Kohteen avoinna pidosta vastaa Ilo-mantsin Museoyhdistys.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteen hoito on käytännössä ollut kohteen avaamisen jälkeen paikallisten toimijoiden käsissä, vaikkakin Museovirasto on käynyt kahteen otteeseen vielä 2000-luvulla kohteella tekemässä korjaustöitä. Ehdotetaan kohteen kuntotutkimuksen tilaamista, jonka jälkeen vallitsevan tilanteen (sis. rakennusten ja rakenteiden omistukset) kirjaamista, jossa selviää Museoviraston asema kohteella vain valvovana viranomaisena.

7. Taalintehtaan ruukki

Kuva: Masuuni, Museovirasto, 2017

- **Kohteen perustiedot:** Taalintehtaan ruukki on perustettu vuonna 1688. Se oli aikanaan Suomen suurin rauta- ja terästehdas.
- **Omistustiedot:** Kemiönsaaren kunta
- **Restaurointi:** Vanha restaurointitöiden kohteeksi otettu masuuni valmistui vuonna 1850. Tärkeimpänä tehtävänä vuonna 2002 aloitetuissa restaurointitöissä oli sortumisvaarassa olevien muurirakenteiden restaurointi ja vahvistaminen. Raunioiden suojaksi pystytettiin katos, vanhan piipun paikalle rakennettiin opastustila. Entisen työskentelytason korkeudelle tehtiin näköalatasanne, jonne kuljetaan vanhan hiilisillan paikalle rakennettua kulkusiltaa. Työt valmistuivat 2010.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteen hoidosta on laadittu sopimusluonnos, jota ei kuitenkaan ole allekirjoitettu. Sopimusluonnoksessa on todettu, että masuunia suojaavien työtaso- ja katosrakenteiden sekä panostussillan hoitovastuu kuuluu (maan)omistajalle ja kunnostusvastuu Museovirastolle. Urakan jälkeen työt ovat erityisesti sähkötöiden osalta jääneet osittain kesken. Viimeisimmässä katselmuksessa 2017 nykykunnan osalta todettiin, että auditorion katossa on paikoitellen homekasvustoa, sillan kaiteiden päällipuu on paikoitellen rikkoutunut ja teräsosat kaipaisivat huoltomaalausta. Alueen ympäristö vaikutti hoitamattomalta. Museovirasto pyysi korjauksista tarjouksia, mutta töitä ei tilattu korjaustöiden korkean hinnan takia.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohde on jäänyt hoidon osalta epäselväksi, kohde ei ole ollut aktiivisesti hoidossa. Ehdotetaan kuntotutkimuksen teettämistä, jonka jälkeen pyritään neuvottelemaan kohteen kokonaisvastuun siirrosta ulkopuolisen tahon kanssa.

8. Juankosken ruukin hiiliuunit

Kuva: Pikonniemen hiiliuunit, Museovirasto/Soile Tirilä

- **Kohteen perustiedot:** Juankosken ruukki perustettiin vuonna 1746 ja sen kukoistuskausi alkoi 1850-luvulla. Kokonaisuudessaan alue on Suomen parhaiten säilynyt järvimalmia hyödyntänyt ruukkikokonaisuus ruukinkartanoineen, veturitalleineen ja tuotantorakennuksineen.
- **Omistustiedot:** Maanomistus: Juankosken kaupunki
- **Restaurointi:** Kohde on restauroitu vuosien 2000–2001 välisenä aikana. Restaurointien yhteydessä kummankin hiiliuunin sisätilat puhdistettiin, ulkopinnat konservoitiin ja uunit katettiin alkuperäistä vastaavin katoksin. Uunit ja alue saivat uuden valaistuksen. Toiseen uuneista sijoitettiin pysyvä hiilenpoltosta ja hiiliuuneista kertova näyttely.
- **Hoito- ja käyttötiedot sekä nykykunto:** Kohteen hoidosta on sovittu Juankosken kaupungin ja Museoviraston välisessä käyttö- ja hoitosopimuksessa. Sopimuksen mukaisesti kaupungin vastuulla rakenteellinen kunnossapito, maa-alueen hoito ja toiminnasta aiheutuvat kustannukset. Laajoista kunnostustöistä on sovittu päätettävän kaupungin ja Museoviraston yhteistyönä. Museoviraston vuonna 2015 tehdyn lyhyen kohdekäynnin perusteella kohde oli ikäänsä nähden hyvässä kunnossa.
- **Toimenpide-ehdotus:** Kohteen hoito on käytännössä ollut kohteen avaamisen jälkeen paikallisten toimijoiden käsissä. Ehdotetaan kohteen kunnostuksesta, jonka jälkeen neuvottelut kaupungin kanssa, nykyisen hoitosopimuksen päättämistä ja kokonaisvastuun siirtoa kaupungille.

3 Työryhmän esitys ns. KiVa-kohteiden hallinnan ja hoidon järjestämiseksi

Työryhmä toteaa, että strategisten kohteiden hoidon lähtökohtana on, että valtion merkittävät panokset kohteiden restaurointiin, hoitoon ja kehittämiseen eivät saisi pitkälläkään aikavälillä hävitä. Kohteiden kulttuurihistorialliset arvot ovat merkittäviä ja niiden säilyminen tuleville sukupolville tulee turvata.

Kohteiden vastuukysymyksiä ei ole ratkaistu aiemmin toteutettujen hankkeiden aikana tai niiden on katsottu olevan luonteensa vuoksi ns. pysyvästi valtion vastuulla (Liikkalan vallit ja Brahelinna).

Yhteenveto strategisten kohteiden tilanteesta:

- Kohteiden kunto on osittain epäselvä. Oletuksena kaikki kohteet ovat joko tyypiltään kestäviä (ts. ei suuressa määrin kuluvia rakenteita) tai niissä on tehty toimenpiteitä viimeisten 10 vuoden aikana, joten kohteilla ei oleteta olevan tarvetta kiireellisille toimenpiteille.
- Kohteista ei ole laadittu tai kohteista ei ole pitkään aikaan tehty päivitettyä käyttö- ja hoitosuunnitelmaa, jossa tarkennetaan kohteen käyttäjäprofiilia ja käyttäjien tarvitsemaa palveluinfraa.
- Kohteiden alueellinen/paikallinen kulttuurihistoriallinen/matkailullinen arvo on otettava huomioon jatkotoimenpiteitä suunniteltaessa.
- Vaihtoehtoiset toimintatavat kohteiden osalta
  - Pysyvän ylläpitovastuun säilyttäminen joko valtiolla tai siirtäminen muulle vastuulliselle toimijalle
    - Hoitovastuun mahdollinen siirto valtion ulkopuoliselle taholle
    - Mahdollisesta siirrosta huolimatta varaudutaan myös valtion osalta vastuuseen kohteiden kunnossapidosta ja säilyttämisestä tuleville sukupolville (esim. avustusmenettelyjen kehittäminen)

- Mahdollisuus tietyissä kohteissa purkaa kohteen arvon kannalta ei-tarpeellisia rakenteita, jolloin kohteen ylläpitovelvoitteet kevenevät.

Työryhmä toteaa, että ei-strategisten kohteiden osalta valtion tavoitteena on ensi sijassa turvata kohteiden käyttöturvallisuus ja hyvin hoidettu vastuiden siirto toiselle toimijalle tai vastuiden selkeä kirjaaminen, jos voidaan todeta vastuiden jo siirtyneen hiljaisesti. Kohteet ovat alueellisesti ja maakunnallisesti merkittäviä.

Yhteenveto ei-strategisten kohteiden tilanteesta:

- Kohteiden vastuukysymyksiä ei pääosin ole ratkaistu aiempien hankkeiden aikana.
- Erityisesti ruukkikohteet lähestyvät peruskorjausikää (20+ vuotta restauroinneista).
- Osassa kohteista tarvitaan kiireellisiä toimenpiteitä.
- Osassa kohteista on laadittu sopimuksia, joilla kohteiden vastuut on määritetty. Osassa kohteista sopimusten laatiminen on jäänyt kesken ja osassa sopimuksia ei ole tehty.
  - Osassa kohteista vastuiden voidaan katsoa siirtyneen ilman sopimustakin, mutta vastuukysymysten kannalta olisi näidenkin kohteiden vastuunjako hyvä kirjata sopimuksin.
- Kohteen alueellinen/paikallinen kulttuurihistoriallinen/matkailullinen arvo otettava huomioon jatkotoimenpiteitä suunniteltaessa.
- Vaihtoehtoiset toimintatavat:
  - Siirto kiinteistön haltijalle tai paikalliselle järjestölle tai kunnalle
  - Epäselvien tapausten osalta tilanteen selkiyttäminen (siirto jo tapahtunut tai toimenpiteiden suorittaminen myöhemmin)
  - Rakennelmien purkaminen tai peittäminen.

3.1 Työryhmän esitys ensi vaiheen toimenpiteiksi

Työryhmä näkemyksen mukaan seuraavat kohteet vaativat välittömiä korjaustoimenpiteitä ja niiden edellyttämää rahoitusta:

- Nellimin uittoränni (käyttöturvallisuus)
- Haapakosken masuunin muuri (pullistuma ja vedenohjauksen korjaus romahdusvaaran takia)
- Salahmin ruukkialue (rakenteiden purku)
- Grabbackan kartanolinna (muurien turvallisuus).

Kaikista KiVa-kohteista tehdään viipymättä riittävät kuntotutkimukset. Tutkimusten tavoitteena on selvittää kohteiden tämän hetkinen kunto ja yksilöidä mahdolliset pikaista korjaamista vaativat turvallisuuteen liittyvät puutteet. Kuntotutkimuksilla tulisi selvittää seuraavien 10 vuoden aikana tehtävät korjaus- ja hoitotoimenpiteet. Työryhmän näkemys on, että kuntotutkimukset laaditaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä kohteella toimivan paikallisen tahon kanssa.

Strategisten kohteiden osalta kuntotutkimuksen tekemisen jälkeen kohteille laaditaan käyttö- ja hoitosuunnitelma.

Ei-strategisten kohteiden osalta työryhmä esittää, että kohteiden siirtomahdollisuudet valtiolta muille tahoille selvitetään kohde kohteelta. Tavoitteena tulisi olla, että kaikkiin ei-strategisiin kohteisiin liittyvät valtiolle kuuluneet vastuut on siirretty valtion ulkopuolelle. Mikäli vastuuta kohteen hoidosta ei voida siirtää valtiolta, tulee kohteeseen tehty, mahdollisiksi turvallisuusriskeiksi muodostuvat rakenteet poistaa seuraavan neljän vuoden sisällä.

3.2 Toimeenpano ja määrärahaesitykset

Työryhmä esittää, että toimenpiteiden toteuttamisesta vastaa Museovirasto, jolla on lain mukaan oikeus hoitaa kiinteitä muinaisjäännöksiä. Työryhmät määrärahaesitykset kohdennetaan valtion talousarviossa Museovirastolle momenteille 29.80.04 ja 29.80.75.

Työryhmä esittää toimenpiteiden toteuttamiseen seuraavia määrärahalisäyksiä:

- 100 000 euroa kuntotutkimusten tekoon ja tarvittavien ulkopuolisten asiantuntijoiden palkkaamiseen
- 50 000 euroa strategisten kohteiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimiseen ja tarvittavien ulkopuolisten asiantuntijoiden palkkaamiseen
- 650 000 euroa kiireellisten korjaustoimenpiteiden suorittamiseen, joko kohteissa jo tunnistettujen tai kuntotutkimuksissa esiin nousvien tarpeiden pohjalta
- 100 000 euroa vuosina 2019–2020 Museoviraston henkilöstökulujen kattamiseen
- Museoviraston omien henkilöstökulujen osuus kustannuksista osoitetaan momentille 29.80.04 ja muut määrärahatarpeet yhteensä 800 000 € osoitetaan momentille 29.80.75.
- Rahoituksen riittävä taso tarkistetaan, kun kohteiden kuntotutkimukset valmistuvat.

3.3 Esitys strategisten kiinteiden muinaisjäännösten hallinnan ja hoidon järjestämiseen liittyvästä selvitystyöstä

Kiinteitä muinaisjäännöksiä tunnetaan Suomessa noin 32 000 kappaletta. Näistä valtakunnallisesti merkittävänä muinaisjäännöksinä voitaneen pitää noin 1 000 kappaletta. MuKi- ja KiVa-työryhmien käyttämien strategisuuskriteerien pohjalta näistä muinaisjäännöksistä muutama sata voitaneen määritellä valtiolle strategisiksi siten, että valtiolla tulisi olla korostunut rooli niiden hoidossa ja turvaamisessa. Edelleen, näistä kohteista vain osa on sellaisia, jotka edellyttävät aktiivisia restaurointi- ja hoitotoimenpiteitä niiden tuhoutumisen estämiseksi tai niiden esittelemiseksi yleisölle. Näitä kohteita sijaitsee sekä valtion omistamalla kiinteistöillä että yksityisellä maalla.

Valtion kiinteistöstrategian päämääränä on valtion kiinteistövarallisuuden hallinta ja hoitaminen tehokkaalla, tuottavalla ja valtion kokonaisedun varmistavalla tavalla. Valtion kokonaisedulla tarkoitetaan taloudellisten vaikutusten lisäksi myös sosiaalisia, ympäristöllisiä ja kulttuuriperinnön vaalimiseen liittyviä seikkoja. Käytännössä strategian toteuttaminen on perustunut pitkälti omaisuuden keskittämiseen ja sitä kautta saataviin synergia- ja mitta-kaavaetuihin. Kiinteistöstrategian linjauksia laadittaessa tai sen jatkona työskennelleiden VaKuKi- ja MuKi-työryhmien työn yhteydessä ei kuitenkaan ole riittävästi otettu huomioon kiinteisiin muinaisjäännöksiin liittyviä, muusta kiinteistövarallisuuden hoidosta ja hallinnasta poikkeavia erityispiirteitä.

Strategisten kiinteiden muinaisjäännösten kokonaisuhoito on jäänyt valtiolla puutteelliseksi, erityisesti tilanteissa, joissa muinaisjäännös edellyttää aktiivista restaurointia ja hoitoa, taikka sijaitsee valtion kiinteistöomistuksen ulkopuolella. Työryhmä on tehnyt tähän liittyen kolme keskeistä havaintoa. Riittävän, nimenomaisesti kiinteiden muinaisjäännösten hoitoon kohdennetun rahoituksen puutetta on pidettävä ongelmana. Tämän lisäksi kiinteiden muinaisjäännösten restaurointiin liittyvää osaamista on tällä hetkellä käytännössä vain Suomenlinnan hoitokunnalla ja Museovirastolla. Kolmanneksi säädöspohja ei mahdollista nykyisten kiinteistöhaltijavirastojen toimimista valtion kiinteistöomistuksen ulkopuolella, vaan valtakunnallinen muinaisjäännösten hoito ja valvonta kuuluvat Museoviraston tehtäviin.

Työryhmä toteaa, että työryhmän strategisiksi KiVa-kohteiksi luokittelemat kohteet eivät sinänsä muodosta itsenäistä tai valtion hallinnassa olevista strategisista muinaisjäännöksistä poikkeavaa kokonaisuutta. Niiden historiallinen ja kansalliseen identiteettiin liittyvä merkitys rinnastuu MuKi-työryhmän yhteydessä strategisiksi luokiteltuihin kiinteisiin muinaisjäännöksiin. Kohteiden säilyminen edellyttää saman tyyppisiä hoito- ja restaurointitoimenpiteitä kuin valtion hallinnassa olevissa arvokkaissa kohteissa. Näiden kohteiden hoitamista ei työryhmän arvion mukaan ole tarkoituksenmukaista hoitaa irrallaan muista kiinteistä muinaisjäännöksistä. Myös osassa valtion hallinnassa olevia kohteita hoitoon ja restaurointiin liittyvät kysymykset ovat ratkaisematta tai käytettävissä ei ole tarvittavia resursseja.

Työryhmä on tässä muistiossa toimeksiantonsa mukaisesti esittänyt KiVa-kohteiden hallinnoinnin ja hoidon välittömäksi järjestämiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Työryhmä kuitenkin katsoo, että kiinteiden muinaisjäännösten hallinnan ja hoidon järjestäminen pitkäjänteisesti ja valtion kokonaisedun huomioon ottavalla tavalla edellyttäisi selvitystyötä, joka kattaisi sekä valtion hallinnassa olevat että muut valtion kannalta merkittävät muinaisjäännökset. Selvitystyön yhteydessä tulisi ottaa kantaa vastuunjaon ja osaamisen järjestämiseen sekä tarvittaviin taloudellisiin resursseihin. Selvitystyö olisi yhteydessä valtion kiinteistöstrategian päivittämiseen ja muinaismuistolain uudistamiseen.

3.4 Yhteenveto työryhmän esityksistä

- Museovirasto vastaa KiVa-kohteiden hoidon vaatimien välittömien toimenpiteiden toteuttamisesta. Edellytyksenä on, että Museovirastolle osoitetaan työryhmän esittämät määrärahat.
- Kaikista kohteista tehdään kuntotutkimus.
- Ei-strategiset kohteet siirretään mahdollisuuksien mukaan muiden toimijoiden hoitoon tai niillä olevat rakenteet puretaan.
- Strategisille kohteille laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelmat.
- Strategisissa kohteissa toteutetaan kuntotutkimuksen ja hoito- ja käyttösuunnitelman edellyttämät toimenpiteet.
- Toimenpiteiden toteuttamista varten Museovirastolle varataan työryhmän esittämä rahoitus: 800 000 € momentille 29.80.75 vuodelle 2020 käytännön toimenpiteitä varten ja yhteensä 100 000 € momentille 29.80.04 vuosina 2020–2021 henkilökunnan palkkaamiseksi.
- Mahdolliseen lisärahoitukseen tulee varautua, kun kohteiden kuntotutkimukset valmistuvat.
- Valtiolle strategisten kiinteiden muinaisjäännösten hallinnoinnin ja hoidon järjestämisestä laaditaan erillinen kokonaisselvitys.

Liite. Kohteiden arvottaminen

Merkkiselitteet

Vihreä: Kansallisesti merkittävä kohde (Strateginen)

Keltainen: Maakunnallisesti merkittävä kohde (ei Strateginen)

Kohde on valtiolle strateginen, jos yhdessä (tai useammassa) kategoriassa kohde on luokiteltu vihreällä.

Strategisuuden arviointiperusteet vastaavat kuin MuKi-työssä käytetyt

Kohdenimi	Historiallisen keskusvallan symboli	Kansallista identiteettiä ilmentävä kohde	Kansainvälisiä sopimuksia toteuttava kohde
Rakennukset ja rakenteet			
Nellim uittoränni			
Riutukan uittorännialue			
Kanavat			
Suvorovin kanavat eli Telataipale, Kutvele, Käyhkää ja Kukonharju			Kukonharju
Linnat			
Raasepori Grabbacka			
Raasepori Junkarsborg			
Ristiina Brahenlinna			
Linoitukset			
Luumäki Taavetti			
Kotka, Fort Slava			
Kotka, Fort Elisabeth			
Loviisan maalinnoitus			
Bastion Rosen			
Kouvola Liikkalan linnake / Liikkalan vallit			
Ruukit			
Uvila Leineperi (ruukki)			
Karkkila Högforsin ruukki			
Pieksämäki Haapakosken masuuni			
Juankoski hiiliuunit			
Vieremä Salahmin ruukki			
Ilomantsi Möhkön ruukki			
Sonkajärvi Jyrkkäkosken ruukki			
Kuopio Sourun ruukki			
Kemiönsaari Taalintehtaan ruukki			
Muut			
Mikkeli Astuvansalmi			

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN: 978-952-263-638-6 (PDF)

ISSN: 1799-0351 (PDF)